

Furs de 1537

VERSIÓ DE TREBALL a dia 28-6-2016
i per tant **susceptible de modificacions**, de la transcripció
dels Furs promulgats a les Corts de dit any

Aquest document forma part del projecte general:

FURS DE VALÈNCIA (1238-1645)
Transcripció, traducció i estudi de tots els furs promulgats
per les Corts Valencianes al llarg de l'època foral

GENERALITAT VALENCIANA
CONSELLERIA DE TRANSPARÈNCIA, RESPONSABILITAT SOCIAL,
PARTICIPACIÓ I COOPERACIÓ
(Direcció General de Responsabilitat Social i Foment de l'Autogovern)

UNIVERSITAT JAUME I
FACULTAT DE CIÈNCIES JURÍDIQUES I ECONÒMIQUES
(Àrea d'Història del Dret)

VALÈNCIA - CASTELLÓ

2016

FURS DE 1537

Confirmació del fur del rey N'Amfòs, dels strangers que no poden haver beneficis, ab certa declaració

[1] Primerament, senyor, jatsia per los furs del vostre regne de València et signanter per los furs del rey n'Amfòs tercer, rúbrica «Dels strangers que no poden haver beneficis», sia statuhit e dispost, per gran benefici e utilitat del dit regne de València e dels naturals de aquells, que ninguns strangers que no sien veraders naturals originaris del dit regne, súbdits e vassalls de vostra magestat, de qualsevol stat e condició que sien, encara que fossen cardenals, no puguen ésser admesos a tenir alguns beneficis ecclesiàstichs del dit regne, ni alcunes dignitats, personats, administracions e officis, encara que fossen bisbats, abadiats, priorats, archidiaconats ni altres dignitats e beneficis, etiam provehint-se molt rigorosament ab dit fur contra los strangers del dit regne qui attentassen tenir los dits beneficis en lo dit regne, e contra altres persones qui volguessen affavorir dits strangers, segons en dit fur és contengut; perquè no-s pogués dubtar si eren haguts per no stranys e naturals vassalls de sa magestat, qui podien ésser admesos a tenir dits beneficis en lo dit regne, fonch dispost e declarat per lo dit rey n'Amfòs ab lo dit fur, que los qui fossen nats e naturals originaris del regne de València, de Aragó, e Principat de Catalunya, eren haguts per naturals vassalls de sa magestat, e podien tenir beneficis en lo dit regne de València. E açò perquè los naturals del dit regne de València, per lo semblant, eren admesos a tenir los dits beneficis en los dits regnes de Aragó e principat de Catalunya.

No-res-menys, senyor, en après se ha seguit que los naturals del dit regne de València no són stats admesos a tenir los dits beneficis en los dits regnes de Aragó e principat de Catalunya, ans són exclusos que no poden tenir aquells, ni possehir-los, e haguts per stranys de aquells. E com sia, senyor, a justícia e a rahó, conforme que puix per los dits del dit regne de Aragó e principat de Catalunya, no són admesos los del dit vostre regne de València, ni menys per los del regne de Castella, que per lo semblant los dels dits regnes de Castella, Aragó, e principat de Catalunya, no hajen de ésser admesos a tenir los dits beneficis en lo dit regne de València, ut una in omnibus servetur equalitas, lex et constitutio.

Per ço los dits tres braços supliquen a vostra magestat, sia mercè de aquella provehir e manar que lo dit fur del rey n'Amfòs tercer sia de ací avant inviolablement observat, e aquell comprenga y haja loch, no sols en los del dit regne de Castella, mas en los del regne de Aragó e principat de Catalunya. En axí que los dels dits regnes de Aragó, Castella e principat de Catalunya, no tinguen ni puxen tenir ni sien admesos a tenir los dits beneficis e dignitats en lo dit regne de València; ans aquells dits beneficis e dignitats hajen tan solament de ésser donats als naturals originaris del dit regne de València, e no a altres persones, segons en lo dit fur és contengut, statuhit e ordenat, que totes les dites coses en dit fur contengudes sien d'ací avant inviolablement observades.

E per major validat e confirmació del dit fur los dits tres braços supliquen a vostra magestat, sia mercè de aquella voler haver e obtenir confirmació, loació e aprobació de nostre sanct pare. E axí mateix atorgar-los que puixen usar de tots los altres remeys que los del regne de Castella, Aragó e principat de Catalunya usen e han acostumat de usar per a no admetre los strangers dels dits regnes e principat de Catalunya, a tenir e possehir los dits beneficis e dignitats en aquells. E axí mateix provehir que los beneficis e rendes que fins al dia de huy tenen e han tengut en los dits regnes de Castella, Aragó e principat de Catalunya, que aquells tinguen e puguen tenir d'ací avant liberament, no·ls sia fet empaix e impediment ni contradició alcuna.

Plau a sa magestat, reservades emperò les provisions dels archebisbat de València y bisbats y comandes.

Maius vic. [E.44.3]

Confirmació de furs disponents que seguida confiscació en béns emphiteoticals per crims de heretgia, la útil senyoria sia consolidada ab la directa

[2] Item, senyor, com per molts furs del dit regne de València e “ultimo loco” per vostra magestat, en les corts per aquel celebrades en la present vila de Monçó, en lo any MDXXXIII, sia dispost que la útil senyoria dels béns que seran per crim de lesa magestat o heretgia et àlias, sia consolidada ab la directa senyoria; e per vostra magestat sia stat manat ab ses provisions reals als inquisidors del dit regne de València que observen e hajen de observar dits furs “et signanter” a les persones ecclesiàstiques; noresmenys, emperò, los dits inquisidors de la herètica pravitat no han volgut observar los dits furs ni menys les provisions reals de vostra magestat, ans “de facto” han pres moltes cases e heretats per rahó dels dits crims de heretgia, les quals eren tengudes sots directa senyoria del capítol de València e altres sglésies e beneficiats.

Per ço los dits tres braços supliquen a vostra magestat sia mercè de aquella provehir, statuhir e ordenar per observança dels dits furs e manar als dits inquisidors del dit regne que ab tot efecte observen e hajen de observar los dits furs, e no s'apliquen ni confisquen los dits béns immobles tenguts sots directa senyoria, ans dexten aquells pendre liberament als dits senyors directes, segons que per dits furs és dispost e ordenat, puix la confiscació dels dits béns se fa al fisch de vostra magestat.

Plau a sa magestat que sien servats los furs.

Maius, vicecancellarius. [9.8.42]

Que lo arquebisbe de València e son official puixen liberament exercir sa jurisdicció en tota sa diòcesi

[3] Item, senyor, com l'archebisbe de València tinga jurisdicció spiritual en tota sa diòcesi, y axí tenint aquella en la dita sua diòcesi la puxa exercir liberament en aquella, y en lo dit exercici de la dita jurisdicció spiritual no li dega ni li puixa ésser fet empaig ni contradicció alguna per los officials reals e seculares; per ço los dits tres braços supliquen a vostra magestat sia mercè de aquella statuhir e ordenar que lo dit archebisbe e lo official ecclesiàstich de aquell puixen exercir liberament la dita sua

jurisdicció espiritual en tota la diòcesi del dit arquebisbat, sens que en lo exercici de aquella li sia ne puxa ésser fet empaig ni contradicció alguna per los officials e jutges seculars e reals.

Plau a sa magestat.

Maius, vicecanceller. [3.5.43]

Que los fermants de dret en la cort secular sobre coses ecclesiàstiques sien mantenguts en sa possessió fins que per lo jutge a qui pertany aliter sia declarat

[4] Item, senyor, per quant axí matex les dites persones que residixen en Roma, après que han citat e fet citar les dites persones ecclesiàstiques, que tenen e posseheixen dignitats e beneficis en lo dit vostre regne de València, de facto procuren de haver la possessió de dites dignitats e beneficis, no obstant la dita persona haja fermat de dret davant lo official real de vostra magestat, de la dita ciutat e regne. E com qualsevol fermant de dret, per los furs del dit regne de València, dega ésser mantengut e defensat en sa possessió, fins en tant sia conegut de la causa principal, super propietate, y aquella sia decisa e determenada ab sentència passada en cosa jutjada, y a vostra magestat y preheminença real y a sos officials en loch de aquella s'esguarda provehir e vedar no sia feta força e violència sobre la dita possessió, e sobre aquella partes non veniant ad arma.

Per ço, los dits tres braços supliquen a vostra magestat sia mercè de aquella statuhir e ordenar, que si per alguna persona serà fermat de dret, per rahó de la dita possessió que té de les dites dignitats e beneficis, en poder de vostra magestat o de sos officials reals, per vostra magestat e per sos officials reals la possessió li sia guardada, e manar mantenir aquella, donant-li letres de manutenència de dita possessió, no obstant qualsevol inhibitòries de jutges, citacions o altres provisions impetrades de Roma o alias per les dites persones.

Plau a sa magestat que lo firmant sia mantengut en sa possessió, fins que per lo jutge a qui pertany aliter sia declarat.

Maius vic. [E.135.1]

Que per fermes de dret ni per denegació de part de cens la jurisdicció del jutge delegat per lo senyor directe no puixa ésser declinada puix lo emphiteota confesse tenir la cosa sub emphiteosi

[5] Item, senyor, jatsia per lo fur del rey En Jacme, rúbrica *De cosa censida*, sia dispost e ordenat que de les coses emphiteoticals e tengudes sots directa senyoria e de les causes que per rahó de aquelles se susciten e mouen se n'haja de conèixer tam in prima instancia quam appellacionis, davant lo jutge delegat per lo senyor directe e no davant altres officials alguns, no-res-menys, emperò, les dites causes per rahó de fermes de dret et quod fortius est, atorgant los fermants de dret les dites coses ésser emphiteoticals, jatsia no ésser tengudes a pagar tant cens com pretén e demana lo senyor directe, se evoquen a la real audiència, lo que no sols és contra los dits furs del regne mas encara redunda en lesió y derogació de la jurisdicció dels dits senyors directes.

Per ço los dits tres braços suppliquen a vostra magestat sia mercè de aquella statuhir e ordenar que les dites causes que·s mouran e suscitaran per rahó de les dites coses emphiteoticals e tengudes sots directa senyoria, etiam per rahó de fermes de dret, ab les quals los dits emphiteotes fermen de dret, pretenent no deure pagar sinó part del cens, per pretendre que sien en possessió de no pagar ne més no poder ésser evocades a la real audiència, ans deure ésser conegudes e tractades davant los dits jutges delegats per los dits senyors directes, puix los dits emphiteotes atorguen la dita cosa ésser tenguda sots directa senyoria e fer cens al senyor directe, axí atorguen la qualitat de dita cosa e no neguen aquella e no·s ferma de dret per rahó de cosa que pretén lo possehidor de aquella no ésser tenguda sots directa senyoria ni fer cens algú, e axí ésser-ne lo possehidor de aquella en possessió e negant in totum la qualitat de la dita cosa censida, en lo qual cars tantum se puga evocar dita causa de ferma de dret y conèxer-ne de aquella los jutges ordinaris, e no en lo cars desús dit.

Plau a sa magestat.

Maius, vic. [4.23.19]

Que los jurats, ni oficials, o ministres de la ciutat no puxen tenir part en los contractes de avituallament que la ciutat fa ab mercaders e avitualladors, sots pena de tres milia florins

[6] Item, senyor, per quant los partits que los jurats de la dita ciutat acostumen de fer ab mercaders e altres persones per a avituallar la dita ciutat, se poden fer e causar molts fraus per a la dita ciutat, tenint part en dits partits e avinències los oficials e ministres de la dita ciutat.

Per ço, los dits tres braços suppliquen a vostra magestat sia mercè de aquella statuhir e ordenar que los dits oficials no puguen tenir per via directa ni indirecta part en los dits partits que la dita ciutat fa e acostuma de fer ab los tals avituallaments e mercaders, sots pena de tres mília florins de or, applicadors lo terç a vostra magestat e lo terç al clavari dels quitaments de censals de la dita ciutat, e lo altre terç a l'accusador; e que la dita pena execute e haja de executar contra los dits oficials qui·s trobaran tenir part en dites avinències lo loctinent general del dit regne e, en absència de aquell, lo portantveus de general governador a instància de qualsevol acusador.

Plau a sa magestat.

Maius vic. [E.102.6]

Que los registres de la real Audiència que·s celebra en València, e los comptes diffinits per lo mestre Racional sien dins cert temps posats en lo archiu del real de la present ciutat

[7] Item, senyor, com sia gran interès de tot lo vostre regne de València que totes les sentències que en la real audiència se donen e provisions, sien registrades e los registres de aquelles sien conservats en lo vostre real archiu que és en la vostra real casa en la dita ciutat, per conservació dels drets de aquells en favor de qui són donades e fetes, com sovint se sdevinga que, per no conservar los registres, les sentències no·s poden trobar e de aquí perex lo dret de les parts.

Et etiam convé que los libres de comptes que són diffinits per lo vostre mestre racional en lo dit regne sien conservats en lo dit archiu, tant per lo interès de vostre real patrimoni com encara per lo interès de aquells qui han regit, administrat pecúnies e béns de vostre fisch e real patrimoni.

Supliquen per ço los dits tres braços a vostra magestat sia mercè de vostra magestat que, axí los registres de la vostra real audiència que en la vostra ciutat de València se celebra com los dits comptes diffinits, sien posats en lo dit archiu, ço és, los dits registres de la audiència, dins dos anys après que seran fets e los dits comptes dins sis msos après que seran diffinits, imposant penes al regent de protonotari e al dit mestre racional a arbitre de vostra magestat, si contrafaran e no obtemperaran al sobredit.

Plau a sa magestat.

Maius, vicecancellarius. [9.19.33]

Que Puçol, lo Villar, Chulella, Losa, Garja, Bolulla, sien franchs de maridatge e coronatge

[8] Item, senyor, com los lochs de l'archebisbe de València, los quals són en lo vostre regne de València, és a saber: Puçol, lo Villar, Chullella, Losa, Garja, Bollulla, per ésser de la sglésia hajen e dejen ésser franchs de maridatge; **Error! Marcador no definido.**, coronació; **Error! Marcador no definido.** y altres drets reals, y lo tresorer de vostra magestat y regent la tresoreria, de facto vullen fer pagar lo dret de maridatge e coronació als habitants dels dits lochs de Puçol, lo Villar, Chullella, Losa, Garja, Bollulla, lo que és contra justícia, com sien lochs de la sglésia. Per ço, los dits tres braços supliquen a vostra magestat sia mercè de aquella statuhir e ordenar, per observança dels drets de la sglésia, que ninguns oficials e comissaris de vostra magestat, nec alias, facen pagar ni exigesquen quantitat alguna per rahó dels dits drets de maridatge e coronació, als vehins e habitants dels dits lochs; e si de facto haguessen atemptat de manar-ho, que cessen e hajen de cessar de demanar e exigir quantitat alguna de aquelles, per rahó de dits drets.

Plau a sa magestat.

Maius vic. [E.136.1]

Declaració del acte de cort fet ab lo braç ecclesiàstich en l'any M.D.XXXIII, disponent sobre la forma que han de tenir los religiosos del orde de Muntesa en ses últimes voluntats, ab cert modificació

[9] Item, senyor, per quant per vostra magestat en les corts celebrades en la present vila de Monçó en lo any M.D.XXXIII, fonch feta provisió al peu de hun capítol posat per lo braç ecclesiàstich, ab lo qual se supplica a vostra magestat se provehís que los mestre e comanadors de l'orde y religió de Muntesa poguessen de vida de aquells tenir e possehir béns de realench del tenor següent: *“Plau a sa magestat que puguen adquirir béns de realench ab tal que no puguen ésser adquirits a la religió de Muntesa ni a ninguna altra mà morta, sinó que de aquell hajen a dispondre y aquells venir a les persones que per furs és permès”*, segons en dita provisió és contengut.

E jatsia sia indubitat de justícia que les dites paraules hagen de dispondre apposades en dita provisió de vostra magestat, se entenguen e hagen de entendre que hagen de dispondre segons les regles, diffinicions y ordenacions del dit orde e religió per ésser los dits mestre e comanadors persones religioses y dites paraules dirigides ad aquells “*quia verba debent intelligi secundum conditionem personarum ad quas diriguntur*”, y perquè no s’ha de presumir que vostra magestat vulla derogar les dites ordinacions y constitucions del dit orde.

No-res-menys, senyor, per levar tot dubte los dits tres braços suppliquen a vostra magestat sia mercè de aquella, a major cautela, dites paraules provehir e ordenar que la disposició que han de fer los dits mestre e comanadors dels dits béns la facen segons les dites ordinacions y constitucions del dit orde, segons han acostumat fins ací de fer-la, puix no disponguen en dita religió o altra mà morta sinó en les persones en dita provisió y decretació de vostra magestat contengudes; açò emperò declarat que se entenga en les disposicions e ordinacions que de ací avant se faran.

Plau a sa magestat, servats emperò los furs disponents que los béns de realench no passen de mà morta a mà morta y que haja loch des de que·s concedí lo dit capítol.

Maius, vic. [4.19.20]

Que los jutges e assessors salariables de publico no puen pendre salari de les sentències que per aquells seran donades, axí durant lo temps de la sua assessoria com après

[10] Item, senyor, com per furs del dit regne de València, jutge o assessor qui tinga salari ordinari no puixa ni deja pendre salari algú de les provisions e sentències de les causes que davant aquells se tracten y, no obstant los dits furs, alguns dels dits jutges o assessors prenguen salaris de les dites provisions y causes; per ço los dits tres braços suppliquen a vostra magestat sia mercè de aquella statuhir y ordenar que axí los assessors de governadors com dels justícies, axí durant lo temps de la administració de sos officis com passat aquell, no puen pendre ni rebre per via directa ne indirecta salaris, part de salari algú gran o poca de les provisions e sentències de les dites causa e causes que davant aquells se tractaran.

Plau a sa magestat.

Maius, vicecancellarius. [9.19.76]

Que de sentències donades en processos de absència nos paguen salaris ni altres despeses

[11] Item, senyor, com per ocasió dels processos de absència que·s fan en la real audiència de la vostra ciutat de València, se fan e causen grandíssims e intollerables dans als poblats en lo dit regne per los grans salaris y despeses que·s paguen hi·s fan pagar dels dits processos e sentències que en aquells dits processos se donen e publiquen, per les quals causes se ha seguit que molts dels dits súbdits e vassalls de vostra magestat són estats del tot destruhits e venuts tots los béns que tenien e los fills e les mullers de aquells constituïts en extrema paupertat, “et, quod fortius est”, per

causes e delictes que la pena de aquells era molt poca; per ço los dits tres braços suppliquen humilment a vostra magestat sia mercè de aquella que, per conservació del dit vostre regne e poblats, en aquell statuhir e ordenar que de ací avant nengunes causes de processos de absència puixen ésser evocades ni fetes ni tractades en la real audiència premaxime, puix en la dita vostra ciutat y ha prou tribunals y officials, davant los quals dits processos de absència poden ésser fets e tractats.

E si de facto fossen evocades, fetes y tractades, y en aquells donada sentència, de aquelles no-s paguen salaris e despeses algunes per aquells, contra los quals dits processos e causes seran actitats.

Plau a sa magestat.

Maius, vicecancellarius. [9.19.94]

Que en les causes criminals lo jutge sia obligat absoldre o condemnar lo acusador en la pena de talió

[12] Item, senyor, com per no declarar-se per los jutges sobre la pena de talió ni executar-se aquella contra los denunciadors se seguexen e han seguit grans vexacions als súbdits e vassalls de vostra magestat e grans dans e despeses ad aquells y la cosa pública de la dita ciutat y regne, com molts vehent que dita pena no é executada voluntàriament, denunciem y han denunciat a moltes persones fent y causant a aquells moltes vexacions y despeses intolerables, de què los dits súbdits y vassalls de vostra magestat són estats vexats e han patit grans dans.

Per ço los dits tres braços suppliquen a vostra magestat, sia mercè de aquella statuhir e ordenar que lo jutge qui declararà e donarà sentència en causa criminal no puxa returar-se accord ni obmetre's de declarar sobre dita pena de talió, sinó que ab la mateixa sentència haja de absoldre o condemnar en la dita pena de talió lo dit acusador o denunciador, segons los mèrits del procés ho requerran. E si no y farà, dit jutge restituesca qualsevol salari que per la dita sentència haurà rebut e pague les despeses que lo dit denunciat haurà fet en dita causa, y que la present ordinació se entenga y haja loch en respecte de les denunciacions e acusacions que de ací avant seran posades.

Plau a sa magestat.

Maius, vicecancellarius. [9.1.5]

Que al peu de la sentència de mort, o en lo procés si no hi haurà sentència, sia continuat a requesta del abolit, o remès acte de la abolicció, remissió, o perdó

[13] Item, senyor, com algunes vegades se haja seguit que algun denunciat, contra lo qual serà estada donada sentència de mort, és estat abolit per la part e remès e perdonat per vostra magestat o sos officials reals, e per no ésser estada cancel·lada la sentència en lo procés contra aquell pronunciada, o almenys feta menció e continuat acte al peu de la dita sentència, com lo tal denunciat és estat abolit e perdonat per vostra magestat e sos officials reals, no obstant la dita abolicció, remissió y perdó, la dita sentència és estada executada e sentenciat lo denunciat a mort, lo qui és gran inconvenient y dan per als vassalls de vostra magestat.

Supliquen per ço los dits tres braços a vostra magestat sia mercè de aquella provehir, statuhir y ordenar que tostemp que alcun denunciat, contra lo qual serà estada donada sentència, serà abolit y perdonat per vostra magestat y sos oficials reals, que lo scrivà del dit procés instant lo que serà perdonat, sia tengut a continuar acte al peu de la dita sentència, com lo dit denunciat és estat abolit, remès e perdonat per vostra magestat e sos oficials, a effecte que dita sentència no puxa ésser més executada.

E lo mateix sia observat etiam que no fos donada sentència en dit procés, e lo dit denunciat fos perdonat e remès, que dita remissió y perdó a instància del dit denunciat haja de ésser continuada en lo dit procés.

Plau a sa magestat.

Maius, vicecancellarius. [9.1.25]

Que produhint algun condemnat per lo jutge secular sentència del jutge ecclesiàstich, al qual serà remès absolutòria, o condemnatòria, lo scrivà del procés secular sia obligat al peu de la sentència secular fer acte de la absolució, o condemnció

[14] Item, senyor, noresmenys se ha seguit que contra algun denunciat, coronat, ignorant-se aquell ésser coronat per los jutges seculars, és estada donada sentència de mort contra aquell, lo qual dit denunciat enaprés serà estat dels dits crims y delictes absolt per lo jutge ecclesiàstich per haver lo tal denunciat fermat de dret en poder del dit jutge o official ecclesiàstich y ésser declarat ésser del for y jurisdicció de aquells, e per no tenir notícia los dits oficials reals e seculars del dit procés e sentència absolutòria o àlias, que serà estada publicada per lo dit official e jutge ecclesiàstich, ésser stada la dita sentència donada per los dits oficials reals e seculars, executada contra lo dit delinqüent e sentenciat, aquell en pena de mort natural, lo que de justícia e per los furs del present regne no-s podia fer, com aprés que és estat declarat algun delinqüent ésser de for e jurisdicció del jutge ecclesiàstich, e per aquell lo tal delinqüent absolt o condemnat per rahó dels dits delictes, no se'n puxen ni dejen entrametre de tal delinqüent los dits oficials reals e seculars, lo que se ha seguit, com dit és, per ignorar algunes vegades los dits oficials reals los processos e sentències per lo dit jutge ecclesiàstich donades e promulgades.

Per ço, perquè dits innovaments tan irreparables no se hajen de seguir de ací avant, los dits tres braços supliquen a vostra magestat que tostemp que serà declarat algun delinqüent, contra lo qual serà estada donada sentència per los dits oficials reals e jutges seculars, ésser de for e jurisdicció del dit official e jutges ecclesiàstichs e per aquel absolt e remès, que de les dites declaració e sentència lo scrivà del dit procés de la dita causa, en la qual serà estada donada la dita sentència contra lo tal delinqüent per los dits oficials reals, haja e sia tengut tostemp que serà request de continuar acte al peu de la dita sentència, ab lo qual se digua e faça menció com lo tal delinqüent és estat declarat ésser de for e jurisdicció del jutge ecclesiàstich e ésser absolt o condemnat per lo dit jutge ecclesiàstic, posant e continuant en lo dit acte lo calendari de dites declaracions e sentències a effecte que dita sentència donada per los dits oficials reals o jutges seculars no puxa ésser executada.

Plau a sa magestat, en cas que la dita sentència de l'official ecclesiàstich sia produhida en lo procés de la cort secular.

Maius, vicecancellarius. [9.1.27]

Que sien servats los furs de guerrejar

[15] Item, senyor, per los predecessors de vostra magestat són estats fets e ordenats ab matura deliberació e consell e justíssimes causes diversos furs i privilegis sobre lo guerrejar en lo dit regne de València, confirmats per lo cathòlich rey don Ferrando en les corts celebrades en la present vila de Monçó en lo any MDX, manant aquells “ad unguem” ésser observats per los officials reals del dit regne, sots les penes en dits furs e privilegis contengudes.

E com los dits officials de vostra magestat, ab causes colorades, attempten de voler fer alguns actes e enantments contra la “mente” e disposició dels dits furs, per ço suppliquen a vostra magestat los dits tres braços sia mercè de aquella provehir e manar, a superabundant cautela, que los dits furs e privilegis sien observats, confermant, approbant e ratificant aquells, segons foren per lo cathòlich rey don Ferrando fets e ordenats e ajustant, a les penes en aquell apposades, que qualsevol official real de vostra magestat en lo dit regne que contravindrà als dits furs en qualsevol via o manera, encórrega “ipso iure” en pena de mil ducats.

Plau a sa magestat que sien servats los furs.

Maius, vicecancellarius. [9.8.28]

Que notari no puga demanar salari de acte per aquell liurat en forma, o en ceda, prout iacet in prothocollo, si no protesta en la ceda, o en lo prothocol

[16] Item, senyor, com algunes vegades se sia seguit que los notaris, hereus o regents los libres de aquells sien estats pagats, dels salris dels actes per aquells lliurats, dos vegades, en gran dan de les gents del dit vostre regne de València; per ço los tres braços suppliquen a vostra magestat sia mercè de aquella statuhir e ordenar que de ací avant los dits notaris o regents los libres de aquells no puxen demanar salari algú dels actes e contractes que per aquells seran lliurats, axí en pública forma com en “ceda prout iacet in prothocollo”, si ya en la signatura que faran del dit acte o en lo prothocol del notari no protestaran de “salario sibi non soluto”, com no protestant sien e hagen de ésser vists ésser pagats dels salaris dels tals actes.

E que en lo prothocol haja de fer lo dit notari menció com ha liurat lo dit acte en sa pública forma o en “ceda prout iacet in prothocollo” ab la dita protestació. E que si lo dit notari demanarà salari de acte que haja ell liurat en forma que encórrega en pena de pagar altra quantitat, quanta serà lo salari del dit acte e les despeses que per dita causa li seran stades fetes.

Plau a sa magestat.

Maius, vicecancellarius. [9.19.43]

Que lo fur fet en lo any M.D.X circa la posició del calendari, haja loch en los scrivans de manament

[17] Item, senyor, moltes vegades se ha seguir en la real audiència que-s celebra en lo regne de València que los scrivans de manament, essent requests que decreten o posen oblata o calendari en les supplicacions, ho recusen fer, dient que lo loctinent general o regent la cancelleria no vol provehir dites supplicacions, en gran dan dels interessats o agreujats qui presenten dites supplicacions.

E com segons rahó e bona administració de justícia no-s puxa negar de posar calendari en les scriptures y supplicacions, y per furs del regne per lo cathòlich rey don Ferrando, en les corts celebrades en la present vila de Monçó, en lo any MDX, sia estatuhit y ordenat, sots pena de privació de offici, que qualsevol notari, scrivà de la cort del portantveus de general governador o altre qualsevol ordinari haja de posar calendari en qualsevol scriptures, axí de protest com altres, per ço suppliquen los dits tres braços a vostra magestat sia mercè de aquella provehir e manar que lo dit fur sia observat en los scrivans de manament, e que aquell *in continenti* pose oblata e calendari en lo principi de la supplicació, e dins tres dies sia obligat de notificar aquella al loctinent general o regent la cancelleria y comunicar la provisió y resposta, qualsevol que sia, sots pena de dos-cents ducats per cascuna vegada que contrafarà, applicadors la mitat al fisch e l'altra part a la part que haurà posat la supplicació.

Plau a sa magestat.

Maius, vicecancellarius. [9.19.52]

Que verguetés no puguen pendre sinó en fragància de crim

[18] Item senyor, los verguetés e comissaris del loctinent general del dit regne, abusant del poder que tenen y excedint aquell en moltes maneres, sens comissió alguna, dient tenir comissions generals, prenen e arresten les persones a ells ben vistes, e fan empires, scripcions de béns e altres enantaments, de què-s fan e causen grans dans als súbdits e vassalls de vostra magestat.

Per ço suppliquen a vostra magestat los dits tres braços sia mercè de aquella provehir e manar que los dits comissaris ne verguetés no puxen pendre ne arrestar persona ni usar de jurisdicció, sinó anant ab los alguazirs, o brega fent, sots pena de privació de offici, e que sien tengudes per persones privades, e que dits actes sien ipso iure et facto nul·les.

Plau a sa magestat, sinó en fragància de crim.

Maius, vicecanceller. [3.5.122]

Que per acte de pau y treua no-s puga pendre sinó tres sous per cascuna persona que fermarà en dit acte

[19] Item, senyor, antigament en la ciutat e regne de València se acostumava pagar al notari rebedor de pau y treua per lo salari de l'acte de dita pau y treua dos reals per cascuna part dels que fermaven dita pau e treua.

E com de algun temps ençà se haja introduhit en lo dit regne que per lo salari del dit acte de pau e treua se fan pagar dits notaris a rahó de deu sous per mil·lenar, haguda consideració a les penes apossades en dit acte de pau y treua e/o a la qualitat de les persones qui fermen aquella, eaxí demanen e atempten de demanar de un acte de pau y treua quinze liures, lo que és en gran dany de la cosa pública e contra la consuetut e pràctica antiga; per ço suppliquen los dits tres braços a vostra magestat sia mercè de aquella provehir y manar que per qualsevol acte de pau y treua, jatsia en ell sien apposades grans penes e les persones que fermen aquella sien importants, no·s puxa ni deja pagar per lo salari dels scrivans rebedors de aquella, sinó tant solament dos reals per cascuna persona qui fermarà en dit acte. E a l'official qui rebrà los homenatges no sia pagada cosa alguna, com no deja haver res.

Plau a sa magestat.

Maius, vicecancellarius. [9.19.45]

Declaració e ampliació del privilegi atorgat als novament convertits en lo any M.D.XXXIII, a XXIII de dehembre

[20] Item, senyor, com vostra magestat, ab privilegi atorgat a XXIII del mes de dehembre any M.D.XXXIII, en la present vila de Monçó, haja atorgat als novament convertits de la secta mahomètica a la santa fe cathòlica del vostre regne de València, que en cars que per crim de heretgia o apostasia, los béns de alguns de aquells haguessen de ésser o fossen confiscats, que no se applicassen al vostre fisch real, ans fossen adquirits als parents de aquells, volent-ho haver dit si e segons en dit privilegi se conté e dispon, et non aliter nec alias; e sia posat en dubte si lo dit privilegi compendria y suffragaria no sols als qui en temps de la concessió del dit privilegi eren nats o convertis a la nostra sancta fe cathòlica en lo dit regne, mas encara als nats e convertits après de la concessió de aquell, e descendents de aquells.

E encara se és posat en dubte si per dit privilegi seria dispost que los dits novament convertits no poguessen per dit crim de heretgia, o apostasia, o alias per crim tocant a la fe, o del qual coneguessen los dits inquisidors ésser condempnats, composats, penitenciatos en pena pecuniària, o essent condempnats en pena corporal o penitenciatos corporalment o alias, la dita pena corporal o penitència poria ésser composada e commutada en pena pecuniària, o redemida ab pecúnia.

Supliquen per ço los tres braços, per levar dits dubtes, sia mercè de vostra cesàrea magestat, confirmar lo dit privilegi, declarar, e en quant menester sia de nou atorgar que lo dit privilegi o la mente de aquell, e o de vostra magestat ésser estada, provehir e atorgar que les dites condempnacions, composicions, penes, penitències pecuniàries o alias, e composicions, commutacions o redempcions de penes corporals o penitències públiques, o corporals, o alias, no·s puixen fer, ni quantitats algunes per dites causes, o alias dels dits moriscos exhigir, ans si de facto fossen fetes sien de ninguna efficàcia e valor e no puixen ésser en manera alguna executades, com entenent-ho altrament seria annichilar per via indirecta la gràcia y mercè per vostra magestat en lo dit privilegi feta.

Mas encara, lo supplicat en lo present capítol haja loch y suffrague als nats e convertits après de la concessió del dit privilegi e descendents de aquells perpètuament.

E que vostra magestat procure e dóna obra ab effecte, quant en ell serà, que lo reverendíssimo inquisidor general loe, approve e decrete tot lo contengut en lo present capítol, e la primera línea fins a la darrera. E que axí mateix lo summo pontífice loe, approve e conferme la concessió per vostra magestat en lo present capítol feta. E la loació, aprobació e decretació per lo dit inquisidor general fahedora. E que vostra magestat, ab sa bona fe real, prometa guardar e fer guardar e observar lo contengut en lo present capítol.

Plau a sa magestat.

Maius vic. [E.137.1]

Super eodem, ab oferta de CCCC ducats de renda sobre la Generalitat, per a subvenció dels salaris e despeses del sanct offici

[21] Item, essent estat supplicat a vostra magestat per los tres braços de vostre regne, fos de sa mercè atorgar lo capítol del sèrie e tenor següent: “Item, senyor, com vostra magestat, ab privilegi atorgat a XXIII del mes de dehembre any M.D.XXXIII, en la present vila de Monçó, haja atorgat als novament convertits et cetera, ut in precedenti”; e vostra magestat, per sa sòlita **Error! Marcador no definido.** clemència e benignitat, haja atorgat aquell, los tres braços del vostre regne de València besen vostres reals mans per la dita mercè.

E perquè lo dit capítol e lo contengut en aquell sia ab tota fermetat observat e guardat per aquells a qui toca observar; e per posar en sossech los novament convertits, los quals per lo recel que tenen de les dites condemncacions pecuniàries e commutacions e redempcions de penitències, de cascun dia se'n passen allende **Error! Marcador no definido.**, renegant la sancta fe cathòlica; e per scusar altres danys notoris del dit regne, los quals se causen del dit dessossech, los dits tres braços, per a subvenció e sustentació de l'offici de la sancta inquisició, e per a pagar part dels salaris dels ministres de aquell, ab exprés pacte que no puxa ésser tret a ús ni a conseqüència, ni ésser compel·lits ni extrets a augmentar la subvenció que davall se dirà, ne fer-ne altra alguna de nou, e ab los pactes e condicions infra següents, et non aliter nec alias, offiren a vostra magestat subvenir lo dit sanct offici, per les causes dessús dites, de quatre cents ducats ànnuos, los quals se hajan de pagar dels béns de la generalitat, puix no sia per via de carregament e no per altra via, ni de altre loch, en lo modo y forma que per les persones eletes novament per los dits tres braços de les presents corts serà ordenat y assentat.

Plau a sa magestat.

Maius vic. [E.137.2]

Super eodem

[22] E primerament, ab pacte e condició, que lo reverendíssimo inquisidor general loe, approve, decrete e en quant mester sia confirme lo dispost en lo dit capítol, de la primera línea fins a la darrera, e lo contengut en la present supplicació, e los pactes e condicions en aquella apposats e apposadors.

Plau a sa Magestat. [E.137.3]

Super eodem

[23] Item, que lo summo pontífice loe, approve, decrete e confirme lo dit capítol, e lo contengut en aquell, e la loació e aprovació, decretació e confirmació per lo dit inquisidor fahedora, e lo contengut en lo present capítol e present supplicació.

Plau a sa magestat.

Maius vic. [E.137.4]

Super eodem

[24] Item, que si per via directa o indirecta, per lo dit inquisidor no era loat, aprovat, decretat e confermat lo contengut en lo dit capítol, o per sa sanctedat no fos loat, aprovat, confirmat e decretat lo dit capítol, e la loació, aprovació, decretació e confirmació de aquell per lo dit inquisidor feta, que cesse la dita oferta com si feta no fos.

Plau a sa magestat.

Maius vic. [E.137.5]

Super eodem

[25] Item, ab pacte e condició que en cars que les dites loacions, aprobacions, confirmacions e decretacions fossen fetes, e per lo reverendíssimo inquisidor o per los inquisidors residents en lo regne de València no fossen observades e guardades, o serà contravengut en tot o en part a la disposició del dit capítol, per via directa o indirecta, cogitada o incogitada, y los dits inquisidors volran perserverar en aquella, que ipso iure et facto cesse la dita ànnua prestació, com si ja més feta ni prestada no fos.

Plau a sa magestat.

Maius vic. [E.137.6]

[26] Item, ab pacte e condició que si entre los deputats o aquelles persones a qui tocarà pagar la dita ànnua prestació o staments del regne naxerà contenció sobre la ordenança del dit capítol, ço és pretenent-se que los dits inquisidors hauran contravengut al dit capítol, e dispost en aquell en tot o en part, que en tal cars lo vostre loctinent general, que ara és o per temps serà, o en absència de aquell, o no havent-hi loctinent general en lo dit regne, lo portantveus de general governador, sia jutge de la dita causa, e los reverents inquisidors per via directa o indirecta, no puixen conèixer ne entrametre's de aquella, e que la dita causa sia decisa e determenada dins vint dies.

E que si passats aquells culpa et facto dels dits inquisidors, de la qual culpa hajen de conèixer los dits loctinent general y en son cars lo portantveus de governador se differís, que no-s determenàs, cesse la dita ànnua prestació fins sia declarat sobre dita

causa. E que de la sentència per lo dit loctinent general, o portantveus de general governador donadora, no puixa alguna de les parts supplicar, appel·lar ne recórrer.

Plau a sa magestat.

Maius vic. [E.137.7]

Super eodem

[27] Item, ab pacte e condició, que si serà declarat los dits inquisidors haver contravengut, que sien tenguts en lo doble del que hauran rebut, e que los que pagaran e hauran de pagar la dita ànnua prestació dels dits quatrecentos ducats, retinguen e puxen retenir de les pagues de aquella lo dit doble e de aquell se satisfaga la part agreujada. E ab los dessús dits pactes e condicions, justes e salvetats, y no sens aquelles aliter nec alias, los dits tres braços ofereixen los dits quatrecentos ducats anuals. E si no pagaran annualment, axí los dits inquisidors com los dits tres braços e novament convertits, resten en sos drets com si la present supplicació, oferta e coses en aquella apposades, no fossen estades fetes.

Plau a sa magestat.

Maius vic. [E.137.8]

Que la pena de mort, o galera, imposada als novament convertits per contravenir a la praxmàtica de la qual se fa menció no puga ésser commutada en pena pecuniària ni redimida ab diners

[28] Item, senyor, com en dies passats fos feta y publicada certa pragmàtica en la vostra ciutat y regne de València, a efecte de voler temorizar que los moriscos y novament convertits del dit regne no se'n passassen en allende, ab la qual inter cetera fonch provehit e ordenat que los dits moriscos y novament convertits no mudassen ni poguessen mudar sos domicilis dels lochs hon estaven y anassen a star als lochs marítims y circunvehins de la mar, ni acostar-se a la mar e lochs designats en dita pragmàtica, sots pena de ésser catius segons en dita pragmàtica és contengut.

Per ocasió de la qual pragmàtica, molts dels dits moriscos e novament convertits del dit regne de València són stats presos y venuts per catius, los quals enaprés per los parents dels dits moriscos tantost són stats rescatats e posats en sa libertat, y per ço no han dexat enaprés de anar-se'n y passar-se'n en allende, per hon la dita pena de ésser catius apposada en dita pragmàtica no succeheix, ni ha succehit en pena als dits moriscos y novament convertits, ni retrau aquells de passar-se'n en allende, ans pus tost redunda en dan dels parents, súbdits y vassalls dels senyors de dits lochs, los quals per rescatar dits moriscos se destruheixen y venen sos béns.

Y per dita causa, axí matex ne resulta dan als senyors de dits moriscos e al dit vostre regne de València, los quals dits dans cessarien y los dits moriscos se retraurien de passar-se'n en allende, si los dits moriscos y novament convertits, en loch de la dita pena de catius, fossen punits y castigats en lurs persones, segons la culpa e calitat del delicte que haurien comès.

Per ço, los dits tres braços suppliquen a vostra magestat, sia mercè de aquella provehit, statuhir e ordenar que los dits moriscos e novament convertits, o fills o mullers de aquells, que per dita causa fossen presos en los dits lochs en dita pramàtica contenguts, per passar-se'n en allende o alias, tan solament puxen ésser punits corporalment, iuxta la qualitat dels delictes e culpes per aquells comeses, e no puxen ésser punits en pena de ésser catius ni altra pecuniària, haüda per revocada la dita pramàtica en respecte del que·s dispon en aquella, que dits moriscos no tinguen libertat de mudar-se en altres lochs que no sien marítims, com en dit respecte sia contra los furs del regne.

Plau a sa magestat, que la pena sia corporal, de mort, o de galera, com parrà al jutge. La qual pena de galera no puixa ser redimida ab diners ni ab robes algunes, dexada facultat a sa magestat de poder graciosament absolve e libertar dits moriscos de galera.

Maius vic. [E.138.1.]

Que lo portantveus de general governador no·s entrameta de les causes dels ordinaris, e si ho farà al·legada declinatori fori los actes e sentències sien nul·les

[29] Item, senyor, com per los furs del vostre regne de València, sia dispost que la cort de la governació de la vostra ciutat e regne de València no·s puixa ni deja entremetre dels plets y causes pertanyents als ordinaris de la dita ciutat y regne de València, axí del justícia en lo civil de la dita ciutat, qui és hun sol vehí e ordinari; no res menys, emperò, lo portantveus de general governador e loctinents de governador de dit regne s'esforce entrometre's de conèixer dels dits plets, causes e negocis pertanyents als dits ordinaris, en tant que si algú vol al·legar e posar *declinatoria fori*, no" dóna loch ni permet que aquella sia al·legada, de què se·n seguexen e han seguit grans dans als súbdits y vassalls de vostra magestat, axí en les despeses que fan en dits plets, que són majors al doble en la cort de la governació que no les que·s fan en la cort civil, com encara en altres procehiments de facto se fan contra los dits litigants y en derogació dels furs y privilegis del dit regne y de la jurisdicció dels ordinaris e de les quals serà al·legada declinatòria de for per la part; e si de facto ho farà, que tots los actes que·s faran e les sentències e provisions que en dits plets e causes se publicaran en favor del qui haurà entroduhit e portat la causa a la cort de la governació, sien, ipso iure et foro, nul·les e no puixen ésser executades ni portades a execució.

Plau a sa magestat, sinó en los casos que de justícia li pertanyen.

Maius, vic. [1.3.25]

Que la pramàtica de no cavalcar mules, preconizada en Castella no·s execute en los que van de una part del present regne a altra, passant per lo terme de Villena o de Almansa

[30] Item, senyor, com pendent; **Error! Marcador no definido.** la qüestió que·s tracta entre la vostra vila de Cabdet, del regne de València, de una, e la ciutat de Villena del regne de Castella; **Error! Marcador no definido.**, de part altra, sobre la divisió dels

térmens no-s puixa passar de una part del vostre regne de València, en altre, ço és de Ontinyent, Moxent e altres viles situades en aquella part a la governació de Oriola. E senyaladament ab carros sens travessar per aquella part de terme que és litigiosa entre les dites vila y ciutat, e fins a huy no-s donava empaig algú als vostres vassalls del vostre regne de València, que passaven per lo dit terme, ni fent-los pagar drets alguns, ni executant en aquells la praxmàtica de no cavalcar en mules, per vostra magestat novament preconizada.

E de poch dies ençà se són posades guardes en lo dit pas, y exhigissen; **Error! Marcador no definido.** drets dels qui per allí passen, com si ab tot effecte entrassen en lo terme de Castella, per passar avant o atturar en aquell, passants aquells tan solament per via de trànsit, de huna part del dit regne a altra, e hajen a executar la dita praxmàtica, lo que és intolerable dan dels habitants del dit regne, sens resultar-ne servey algú a vostra magestat, ni utilitat a vostres drets reals.

Supliquen per ço los dits tres braços que fins tant la dita qüestió sia decisa e determenada, no sia fet empaig algú als qui passaran per lo dit terme, ans passen lliberament per aquell, com passen per altres parts del dit regne de València, ni executen dita praxmàtica. E que per ço mane vostra magestat expedir executòries oportunes.

Plau a sa magestat.

Maius vic. [E.139.1]

Sobre los nous impòsits de la ylla de Sicília

[31] Item, senyor, com ab diversos furs e privilegis, e senyaladament ab fur fet per vostra magestat en la cort en la present vila celebrada en lo any M.D.XXXIII, vostra magestat confermant los dits furs e privilegis, e de nou atorgant en quant menester fos, haja atorgat franquea a la vostra ciutat de València de qualsevol nou impòsit per vostra magestat e per qualsevol official vostre imposador, sobre la treta dels forments e ordis de la vostra illa de Sicília, segons més largament en lo dit fur està disposat, e del qual a vostra magestat se fa ocular e real ostensió. E no obstant la disposició del dit fur, lo vostre mestre portolà e virey en la dita illa en lo any propassat M.D.XXXVI, hajen exigit injustament e ab molta força e violència, parlant ab lo acatament que a vostra magestat se deu, vexant de presó als procuradors e factors de la dita ciutat, que per obs de avituallar aquella trahien forments, los quals ab molta instància requerien que per justícia fos declarat si eren obligats a pagar o no. E jamás pogueren obtenir declaració, ans fonch provehit per lo vostre virey en la dita illa que pagassen lo dit nou impòsit, e que après vostra magestat fos consultada. E axí foren forçats de pagar cinch mília y trenta ducats, dels quals actes e provisió e solució dels dits cinch mília y trenta ducats a vostra magestat se fa real ostensió; lo que és evident prejudí de la dita ciutat, axí en lo passat com encara en lo sdevenidor e contra lo statuhit e ordenat per vostra magestat en lo dit fur.

Supliquen per ço los dits tres braços sia mercè de vostra magestat provehir e manar, que la dita quantitat sia restituhida a la dita ciutat, e manar donar executòries del dit fur, ab tals clàusules, prohibicions e imposicions de penes, per les quals vostre mestre portolà e virey de dita illa e altres officials no puxen ni atempten fer pagar nou impòsit per los forments e ordis que-s trauran per a provisió de la dita ciutat.

Plau a sa magestat que se observe lo fur, y manarà despachar los executorials que convinguen. E quant als cinch mília y trenta ducats, sa magestat se informarà de açò y provehirà conforme a justícia y rahó. Y replicat sobre açò, respongué sa magestat que ja veen la necessitat que ara ocorre; però que en altra cosa sa magestat tindrà memòria de fer-los mercè.

Maius vic. [E.102.5]

Comet sa magestat al loctinent general que faça servir a micer Alavanyà lo offici de assessor de Governador dellà Sexona, y si li·s deu pagar salari per lo bal·le

[32] Item, senyor, com micer Francés Alavanyà, assessor de portantveus de governador en lo vostre regne de València dellà Saxona, se scuse de regir lo dit offici, dient que no pot ésser pagat de son salari, e per dita rahó haja substituït a micer Jaume Torres, lo qual se ha pagar salari de les sentències, lo que és contra justícia e en gran evident dany dels habitants de dita governació, perquè lo dit micer Alavanyà, essent present, no pot regir per substituït, ni lo substituït de aquell no pot rebre salari de les sentències.

Supliquen per ço los tres braços, sia mercè de vostra magestat provehir e manar al batle de Oriola que pague al dit micer Alavanyà lo dit salari, que és cinquanta liures, e que aquell regesca personalment, e no per substituït; e en cas que per just impediment puïxca substituïr lo tal substituït, no puïxca pendre salari per les sentències.

Sa magestat ho comet al loctinent general, per a que ho veja y proveheïxca.

Maius vic. [E.140.1]

Constitució de salari de XXX liures al assessor de governador dellà Uxó, sobre los emoluments de la dita Governació

[33] Item, senyor, com en la governació general del vostre regne de València y en la governació de la Saxona, hi haja assessors ordinaris, los quals reben salari ordinari de vostra magestat; e per ço hajen de administrar la justícia francament e sens pendre salari algú, y en la governació deçà lo riu de Uxó, per haver-hi molta concurrència de causes, hi haja necessitat de hun assessor ordinari, lo qual vostra magestat nomena e elegeix, emperò lo dit assessor no té salari algú cert, de hon se segueix que pren salari de les sentències que ordena en gran evident perjudici dels litigants, com vostra magestat, segons disposició de diversos furs e privilegis, deja administrar la justícia francament.

Supliquen per ço los tres braços, sia mercè de vostra magestat assignar competent salari al dit assessor e consignar aquell sobre los emoluments de dita governació. E puïx pendran salari ordinari, provehir e ordenar sots grans penes, que no puïxa pendre salaris de les sentències.

Plau a sa magestat sia lo salari trenta liures en los emoluments de la governació.

Maius vic. [E.141.1]

Forma per provar major edat

[34] Item, senyor, com sovint d'esdevinga que alguns menors se fan declarar majors e moltes gents confiants de la dita declaració contracten ab aquells, los quals après de haver contractant, pretenent ésser lesos en la probació de dita edat, demanen restitució "in integrum" e volen infringir los contractes per aquells fets, per hon se seguex gran dan moltes voltes als matexos menors qui han provat la dita edat per no poder provar lo contrari, jatsia ab tota veritat sien menors, emperò per la major part reben dan los qui ab aquells han contractat, e açò se seguex moltes vegades per dol e frau lo qual se descobriria si los testimonis fosses diligentment examinats, lo que no fa perquè comunament la recepció dels dits testimonis se comet al scrivà de la cort; per provehir al qual abús e dans, suppliquen los tres braços sia mercè de vostra magestat, fent fur, provehir e manar que totstemps que algun volrà provar ésser major, los testimonis e altra manera de proves sien examinats per lo assessor de aquella cort en la qual la dita prova se farà personalment, e que la tal recepció y examen no puixa ésser comesa per causa alguna, e que lo assessor faça diligència de haver informació ultra la prova que li serà oferta del pare o mare de aquell qui la edat volrà provar, si vius seran, o de dos més propinchs parents de aquell qui la edat volrà provar, si n'i haurà en la dita ciutat, vila o loch; e si no n'i haurà, que se haja de provar la dita edat ab quatre testimonis e no menys. E si les dites coses o alguna de aquelles fetes e observades no seran, que la sentència o privisió que sobre la prova de la dita edat se farà, sia ipso iure nul·la.

Plau a sa magestat.

Maius, vicecanceller. [2.13.19]

Que declarant-se en favor de algun guiat no's prenga salari de sentència, scrivans, alguazir, ni treta ni mesa

[35] Item, senyor, com se sdevinga sovint en la vostra ciutat e regne de València, que algunes persones són preses ab guiatges, axí de vitualles com de alguns oficials de vostra magestat, e los tals guiatges se impugnen moltes voltes a instància del vostre fisch o de part privada, per hon és necessari se declare sobre la validitat del dit guiatge e per dita declaració los doctors del vostre real consell, residents en la vostra ciutat de València, se tachen salari de tals declaracions, lo que és contra justícia e rahó, car lo guiat no deu patir molèstia, vexació o dany en perjuhí del dit guiatge; suppliquen per ço los dits tres braços sia mercè de vostra magestat provehir e manar que tal qüestions sien tractades e decises de nua paraula, sens pagar salari algú, axí de jutges com de scrivans, com de alguazirs per treta ni mesa en cars que se declararà en favor del dit guiatge.

Plau a sa magestat.

Maius, vicecancellarius. [9.19.95]

Que als mercaders fallits no-s puga donar guiatge per algun official, encara que sia lo loctinent general, e si-s dóna per concòrdia de crehedors puga ésser donat per temps de treynta dies, e una volta tan solament

[36] Item, senyor, com huy se faça gran abús entre mercaders de rompre e alçar-se ab la roba de la gent; e après ab guiages, axí de vitualles com de officials vostres als quals es permès guiar, se passegen per la ciutat de València e regne públicament, en gran opprobri de la justícia, scàndel e dan de la negociació mercantívol, senyaladament en sguart de aquells que ab dol y frau e per locupletar-se ab la roba de altri rompén; per ço suppliquen los tres braços sia mercè de vostra magestat provehir e manar que nengun mercader que romprà no-s puga alegrar de guiatge de vitualles ni de qualsevulla altre guiatge per ningun official de vostra magestat a aquell o aquells atorgat o encara que sia loctinent de vostra magestat ni batle, per interès de vostre real patrimoni, abdicant-los a major cautela poder de atorgar los tal guiatges.

Açò declarat, que si la major part dels crehedors, en quantitat o en cars de paritat de quantitat o número de persones, supplicaran que lo tal qui haurà romput sia guiat, per concordar-se ab aquells que lo official o officials a qui-s demanarà tal guiatge, tinga facultat de atorgar-lo per temps de un mes tan solament, e no més avant.

E si lo tal qui haurà romput serà guiat una volta, que per lo dit official ni altre algú no puga ésser guiat sots decret de nul·litat, entenent-ho a dir per tots los officials reals fins al loctinent general inclusive.

Plau a sa magestat. [7.9.6]

Que sien guardats los furs parlants del alguazir de governador dellà Xúquer

[37] Item, senyor, com ab diversos privilegis o provisions per los reys, de gloriosa memòria, predecessors de vostra magestat, e per fur fet en les corts celebrades en la ciutat de Oriola, sia stat provehit e ordenat que lo loctinent de governador en lo regne de València dellà lo riu de Xúquer no tinga ni puixa crear ni tenir alguazir algú en la sua cort, lo que aquell jamés ha volgut fer ni complir per molt que sia estat request, ans de continu ha tengut e té lo dit alguazir, en molt gran dany e perjuhí, axí de les jurisdiccions dels justícies ordinaris de les ciutats e viles del dit regne, com dels vehins e habitants de aquelles, exhigint e prenent molt grans e immoderats salaris.

Suppliquen per ço los tres braços del dit regne de València a vostra magestat sia mercè de aquella que, per observança dels dits furs e privilegis e per conservació de les jurisdiccions dels dits justícies ordinaris e relevació dels vostres súbdits e vassalls de les dites despeses e salaris, sia provehit e manat ab imposició de grans penes, que los loctinents de governadors, axí dellà lo riu de Xúquer com dellà lo riu de Uxó, no puxen crear ni tenir los dits alguazirs, abdicant-los tot poder de fer lo contrari, com axí convinga a la bona administració de la justícia.

Plau a sa magestat sien servats los furs.

Maius, vicecancellarius. [3.5.124]

Sa magestat fa mercè als de Vila-real y Castelló que foren cativats per los moros de allende, de certa quantitat en subvenció del rescat

[38] Item, senyor, lo vostre loctinent general, per obviar als insults; **Error! Marcador no definit.** que de cascun dia fan los moros cossaris, enemichs de nostra sancta fe cathòlica, y de vostra cesàrea magestat, provehí y manà que les gents de vostres viles de Castelló, Borriana e Vila-real, e altres del dit regne, estiguessen armades e concertades per a poder exir a socórrer en qualsevol necessitat que ocorregués en aquella partida de regne, e que açò fessen a ordinació y manament del loctinent de governador dellà lo riu d'Uxó, e s'és seguit que, arribant certes fustes de moros al cap de Orpesa e combatent la torre que en lo dit cap se és feta per manament del vostre loctinent de governador, provehí y manà que les gents de les dites viles de Castelló y Vila-real ab les banderes de dites viles hixquessen a socórrer la dita torre, com de fet hixqueren, e peleant; **Error! Marcador no definit.** ab los moros alguns de les dites viles, foren morts e alguns presos, los quals costaren de rescat sis mília ducats, e los de Vila-real dos mília ducats, per pagar los quals són estats carregats diversos censals, e de aquells se'n paga interès.

E com, sacra magestat, la dita gent sia exida, per manament e provisió del vostre loctinent general e per orde donat per aquell al dit loctinent de governador, e acompanyant aquell per fer dit socorro; **Error! Marcador no definit.**, e no sia just ne a rahó conforme que los rescatats paguen los rescats de sos béns propis ni és just que les dites universitats sostinguen lo dany de dits rescats, puix no hisqueren per pròpia voluntat ni auctoritat, ans compel·lides y constretes per los manaments del dit loctinent de governador, suppliquen per ço los tres braços, per lo interès notori de aquells, com se puga seguir cascun dia en cascuna de aquelles semblant infortuni, sia mercè de vostra magestat manar pagar lo dit rescat, ab los interessos de aquell, puix de aquell se responen censals.

Sa magestat los fa mercè de la tercera part de aquest rescat; l'altra tercera part paguen los damnificats, y l'altra part la vila de Castelló; y en respecte de Vila-real sa magestat pagarà la tercera part, y lo restant la dita vila de Vila-real, y contribuirà en los interessos per la tercera part, puix no excedesca trescents ducats.

Maius vic. [E.142.1]

Que notari algú no puga traure acte algú de protocol de notari mort, si no tendrà lo tal protocol en son poder e casa, sots pena de C morabatins

[39] Item, senyor, jatsia ab diversos furs e privilegis sia donat orde a la conservació dels prothocols e notals e rebedors disponent que hajen de estar en lo archiu de la cort civil o en poder de hun notari elegidor per lo hereu o legatari de tals llibres ab auctoritat e decret del justícia.

E com per negligència dels majorals de l'art de notaria se segueixca moltes voltes que los llibres resten en poder dels hereus o legataris dels notaris morts e de aquí se segueixquen grans inconvenients de perdre's los prothocols e rebedors, suppliquen per ço los tres braços sia mercè de vostra magestat que per execució dels furs, privilegis y establiments disponents sobre la conservació dels dits prothocols, notals e rebedors,

sia per vostra magestat provehit e statuhit e ordenat e prohibit a qualsevol notari, sots pena de fals e privació de art de notaria, que no gose ne presumeixca auctenticar acte o instrument algú tret dels llibres e prothocols o rebedors de algun notari mort, si no tendrà en son poder e casa tots los llibres de tal notari mort, ab manifest fet en poder del scrivà de la cort civil de la ciutat e vila o loch, on los tals prothocols seran.

Plau a sa magestat que si lo contrari serà fet, encórrega lo contrafahent en pena de cent morabatins.

Maius, vicecancellarius. [9.19.32]

Que la vila de Xexona sia de la gabella de la sal de Alaquant

[40] Item, senyor, com la vostra vila de Xexona sia de la gabella de la sal de la ciutat de Xàtiva, de la qual dista per nou o deu legües de molt mal camí e aspre, per hon los habitants de dita vila pateixen molt gran incommoditat de anar a pendre sal a la dita gabella, majorment que la dita gabella de Xàtiva moltes voltes afretureja de sal, e los vehins de la dita vila de Xexona qui han de anar a pendre la sal de la dita gabella, no troban ne rebén dan de haver perdut tres dies en anar y tornar, la qual sal ab molt major commoditat de aquells, e sens alguna incomoditat de vostres drets reals e del general, porien pendre e provehir-se de sal de la gabella de alacant, la qual dista quatre legües de la vila de Xexona.

Supliquen per ço los tres braços sia mercè de vostra magestat traure e eximir de la dita gabella de la dita ciutat de Xàtiva la dita vila de Xexona e assignar e constituhir aquella en la gabella de Alacant, e ab açò serà remediat lo dany de la dita vila e la gabella de la ciutat de Xàtiva ne rebrà utilitat per què porà molt millor provehir a les viles e lochs que són de la sua gabella de la ciutat de Xàtiva ne rebrà utilitat per què porà molt millor provehir a les viles e lochs que són de la sua gabella, essent exonerada de haver de provehir a la dita vila de Sexona.

Plau a sa magestat.

Maius, vicecancellarius. [9.34.80]

Exempció del dret de moxerifat atorgat a la vila de Ontinyent, ab certa modificació

[41] Item, senyor, com per los gloriosos reys, n'Amfòs primer e en Pere primer, ab sos reals privilegis dats lo hu en la ciutat de València, decimo nono kalendas iulii anno Domini MCCCXXVIII, e l'altre datis en la ciutat de València, tertio idus ianuarii anno MCCCXXVI, hajan atorgat franquea a la vostra vila de Ontinyent e a tots e sengles habitants de aquella e lochs de la sua contribució, de tot dret de peatge, portatge, pes, mesuratge, pontatge, leudatge, passatge e ribatge, e de tot altre qualsevol dret e victigal de qualsevol manera que sia, statuhis e estatuhidors per totes les sues terres del regne de Aragó, axí conquistades com conquistadores, axí per terra com per mar, com per aygua dolça, e no obstant lo dit privilegi, en la governació de Oriola, los oficials de vostra magestat e altres fan pagar als vehins e habitants de la dita vila de Ontinyent e contribució de aquella drets de moxerifat e duana, pretenent que puis en

dita franquesa no-s fa expressa menció de dits drets, que les paraules generals posades en dits privilegis no comprenen los dit drets de moxerifat e duana, ni obren immunitat de aquells, e jatsia, cesàrea magestat, que de justícia se puixa fundar que les dites paraules generals posades après de la especificació dels dits drets compreguen dret de moxerifat y duana com sien menors que los especificats.

Emperò, senyor, pel tolre tot dubte, suppliquen los tres braços, sia mercè de vostra magestat provehir e declarar los dits drets ésser compresos en la dita generalitat, e en virtut de dits privilegis los vehins e habitants de la dita vila e contribució de aauea, ésser immunes e franchs de dits drets. E en quant mester sia, per via de gràcia e mercè, de nou atorgar-ho, puix totes les altres viles reals del dit regne tenen la mateixa immunitat e franquea.

Plau a sa magestat, si les altres viles reals circumvehines ho tenen, y que lo dit dret no puja de deu liures a l'any, y si més pujarà que pague de allí avant, y comet al loctinent general que veja si les altres viles circumvehines ho tenen.

Maius, vicecancellarius. [9.34.51]

Que lo advocat fiscal sia jutge de les contencions entre oficials reals en la governació dellà Uxó

[42] Item, senyor, com segons fur de València lo advocat fiscal de vostra magestat sia jutge en les contencions que, sobre la jurisdicció naxen entre los vostres oficials reals, e axí se observe en la ciutat de València e-n la governació dellà Xúcar; hi-s posa en dubte per alguns oficials si la dita disposició ha loch en la loctinència de la governació dellà lo riu de Uxó; suppliquen per ço los tres braços sia mercè de vostra magestat declarar la disposició del dit fur haver loch e deure's observar en la dita loctinència de governació dellà lo riu de Uxó.

Plau a sa magestat.

Maius, vicecanceller. [3.5.112]

Sobre certa taula posada per lo batle general en la vila de Líria

[43] Item, senyor, com lo scrivà de la batlia general del vostre regne de València novament haja posat en la vostra vila de Líria, e continua posar en altres viles reals del dit regne una taula, en la qual se hajen de manifestar les mercaderies que per la dita vila passen, exhigint en aquella certs salaris o dret per la dita manifestació a utilitat del dit scrivà, cosa nova e insòlita e molt gravatòria dels habitants del dit regne, e com les noves exactions de drets sien molt odioses e prejudicials, suppliquen per ço los tres braços del dit regne de València sia mercè de vostra magestat provehir e manar que la dita taula no sia posada ni la dita exactió feta en la dita vila ni en altres ciutats e viles del dit regne.

Plau a sa magestat, si és cosa nova.

Maius, vicecancellarius. [9.34.52]

Sobre lo mig peatge que·s exhigeix en la ciutat de Terol

[44] Item, senyor, com en la vostra ciutat de Terol se exhigeixca un dret qui·s dit mig peatge de Albarrazí, lo qual no se sguarda a vostra magestat, ans és de persona particular, lo qual de justícia no pot exhigir dels regnícoles del vostre regne de València, perquè aquells, per privilegis per vostra magestat al dit regne en general y en particular atorgats e senyaladament als habitants de la vostra ciutat de València, són franchs e immunes de tot peatge.

E encara, perquè lo dit dret fonch instituhit per a la guarda del castell de Ròdenes, en lo temps que los regnes de Aragó y Castella eren de diversos reys, per les guerres que entre dits regnes hi havia, la qual causa huy per gràcia de nostre senyor Déu cessa, y lo dit castell és tant derruhinat que envides resten relíquies algunes de aquell per no haver-hi memòria del dit castell. Lo dit dret se diu mig peatge de Albarrazí.

Supliquen per ço los tres braços sia mercè de vostra magestat provehir y manar de huy avant lo dit dret no sia exhigit dels regnícoles del dit regne. Et signanter dels vehins de la dita ciutat, puix vostra magestat, com dit és, no reba utilitat alguna de la exactió del dit dret.

Plau a sa magestat.

Maius, vicecancellarius. [9.34.53]

Que no·s facen companyies de notaris ab corredors de censals e violaris

[45] Item, senyor, per quant de poch temps ençà se facen en la vostra ciutat de València algunes companyies de notaris ab corredors de censals e violaris e altres contractes dels salaris dels notaris e corredors, partint-se aquells entre si, e per dita rahó se fan pagar majors salaris del que és tachat per furs del present regne, y moltes voltes fan pagar salaris axí als qui smercen los censals y violaris com als carregadors de aquells, y fan altres extorcions per a que los contractes réban los notaris qui tenen dites companyies ab los corredors, qui tracten y fan los dits smerços, dient lo corredor als qui volen fer los smerços que, si no fa rebre a tal notari, nomenant-li lo notari ab qui té companyia lo tal corredor, no li donarà lo smerç e altres paraules de consemblant qualitat, de hon se seguexen molts danys, axí perquè·s fan pagar immoderats salaris, com encara perquè los notaris de dites companyies no examinen los actes com és mester com sols tenen ull al salari de l'acte y no a l'útil del qui smerça los diners.

Per ço, los dits tres braços supliquen a vostra magestat sia provehit que semblants companyies no sien fetes ni los corredors puixen induhir ni dir ni procurar directament ni indirecta als qui volen fer los smerços que, si no reb tal notari lo contracte, no li faran lo smerç o semblants paraules en effecte, ni puixen pendre més salaris dels que per furs los és tachat, sots color de treballs o en altra manera.

E si lo contrari serà fet, encórreguen axí lo notari com lo corredor, en pena de vint-y-cinch liures per cascuna vegada y en privació de offici, en lo qual no puga ésser abilitat per nengun official, applicadora la dita pena lo terç a l'acusador y les dues parts a vostra magestat, per les quals coses puixa ésser feta enquesta y execució per lo justícia civil de la dita ciutat, axí per son offici com a instància del procurador fiscal com d'altra qualsevol persona particular, sia o no sia interès de aquella.

Plau a sa magestat.
Maius, vicecancellarius. [9.19.41]

Sobre la creació dels notaris de València

[46] Item, senyor, com ab praxmàtica per lo vostre loctinent general feta en les corts celebrades per vostra magestat en lo any MDXXVIII, en la present vila de Monçó e porrogades e continuades per lo dit vostre loctinent general en la vostra ciutat de València, sia estada donada certa forma e tachat cert número dels notaris que cascun any en la dita ciutat se havien de fer e crear, la qual forma és molt bona e salutífera per a que los notaris sien creats àbils e sufficients e perits en lo art de notaria.

Emperò, senyor, lo número en la dita praxmàtica tachat és molt poch en tant que, si la dita praxmàtica en sguart del número se havia de servir, finchs pochs anys lo col·legi de l'art de notaria vendria a perir, car ningun jove se posaria a practicar, essent cert que havent-lo de precehir tants de jóvens que fins a huy han praticat, perdria la sperança de poder atènyer la auctoritat dins quinze o vint anys.

E no sols aquells no·s posarien a practicar, però encara molts que ya pratiquen per dita rahó se dexaran de practicar, e per esta via lo dit col·legi vendria a preterir o a reduhir-se a tant poch número que les gents serien mal servides, y los notaris, essent tant poch número per la multitud dels contractes que·s fan en dita ciutat, no trobant jóvens que volguessen practicar, seria impossible poguessen registrar e continuar aquells.

Supliquen per ço los tres braços sia mercè de vostra magestat provehir, sens derogació ni revocació de la dita praxmàtica en los altres caps, que lo número dels notaris que cascun any se han de nomenar, examinar y crear, sia augmentat fins en dotze, loant e confermant la nominació de setze jóvens per los examinadors de notaris de la vostra ciutat de València fet a [...] de maig any MDXXVII, provehint e dispensant sens derogació de la dita praxmàtica que los dits examinadors, ultra los dessús dits setze nomenats, puixen fer nominació de altres dotze perquè sien examinats en lo temps que los dits setze seran examinats e creats notaris, si seran trobats sufficients e ab les calitats per fur requestes, atès que en la dita ciutat hi ha molts jóvens àbils y sufficients per ésser creats que merexen los sia donada la auctoritat ab confiança de attènyer aquella, se són casats e han consumit molts anys en la pràctica de l'art de notaria; e si la dita auctoritat no·ls fos conferida, restarien perduts per no saber altre offici ab què sostenir ses cases poguessen.

Plau a sa magestat que sien los notaris huyt. Y quant a la nominació feta de dotze persones per los examinadors dels notaris ja feta, comet al loctinent general si li parrà confirmar o infirmar aquella.

Maius, vicecanceller. [9.19.16]

Que no·s facen companyies sobre scrivanies en la real Audiència

[47] Item, senyor, com en la cort per vostra magestat celebrada en la present vila de Monçó en lo any M.D.XXXIII, fos supplicat a vostra magestat per los tres braços que fos provehit en levar los abusos que en les presentacions de les causes se fan, axí

civils com criminals, que en vostra real audiència se tracten, axí per los scrivans de manament e peticioners com encara per algunes companyies que per alguns scrivans se fan, per les quals se usurpen totes les scrivanies de les causes que en dita audiència se tracten en gran dany y perjudí dels notaris de la dita ciutat de València, com encara dels litigans perquè perden la libertat aquells per dit fur atorgada de presentar les commissions ab los notaris qui volran, lo que és en evident derogació del fur de l'alt rey don Johan, com a loctinent general, e perjudí de la libertat per aquell als dits litigans donada e per la provisió per vostra magestat a la dita supplicació feta no sia complidament provehit al dit dan e perjudí.

Supliquen per ço los dits tres braços sia mercè de vostra magestat provehir e manar sots grans penes, per vostra magestat imposadores, que entre alguns notaris no puixa ésser feta companyia sobre scrivanies de causes, e que lo dit fur sia inviolablement observat, axí en causes civils com criminals.

Plau a sa magestat.

Maius, vic. [7.2.15]

Sobre la evocació de causes de cinquanta liures enjús

[48] Item, senyor, com per fur novament fet en les corts celebrades en la present vila, en lo any mil D.XXVIII, sia dispost que en la real audiència que·s celebra en la vostra ciutat de València no·s puxen evocar causes de menor summa de cinquanta liures, e no obstant lo dit fur sia estat publicat, se abusa de aquell, com de cascun dia se evoquen causes de menor summa; e açò se segueisca moltes vegades per dol e frau de aquells qui obtenen les tals evocacions, obtenint-les ob repticie et subrepticie. E jatsia après, entesa la qualitat de tals causes, aquelles sien restituhides o revocades les dites evocacions, no-res-menys aquell en perjudí del qual la tal causa o causes són estades evocades, resta dampnificat, axí per la dilació del temps com per les despeses que li convé fer per obtenir la dita restitució o revocació.

Supliquen per ço los tres braços del dit vostre regne de València, sia mercè de vostra magestat, per obviar a tals fraudes e dispendis, provehir e manar que en tot cars que·s declararà que en alguna causa per ésser de menor summa, no deu ésser evocada per observança del dit fur aquell, a supplicació del qual la tal causa serà evocada, ipso facto sia condempnat ipso iure et facto en les despeses, e encara en la dehena part de la valor del plet.

Plau a sa magestat.

Maius vic. [E.83.5]

Que los diputats puixen arrendar lo dret del general de la Mata y cap de Cervera al batle general

[49] Los tres braços representants la present cort, són contents que per los diputats del regne de València sia arrendat lo dret del general de la sal de La Mata y del cap de Cervera al noble batle general don Loís Carroç, en nom de vostra cesàrea magestat, per preu de cinch mília sous pagadors cascun any, segons y de la forma que

fonch arrendat al noble don Ferrando de Torres, quondam batle general, y que lo dit arrendament fahedor dure per temps de quinze anys.

Plau a sa magestat.

Maius vic. [E.77.47]

Abilitació de micer Joan de Gays, Pompeio de Gays, son nebot, com a naturals del Regne

[50] Per quant lo reverent micer Joan de Gays, vicari general per lo reverendíssim archebisbe de València en la metropolitana de aquella, ha molts anys que resideix en dita ciutat, servint molt complidament y ab summa diligència lo càrrech y offici que aquell té, y de present ab gran treball y fatiga de la persona serveix a vostra magestat en les presents corts de Monçó, procurant ab totes ses forces ensemps ab los altres, lo que al real servey de vostra magestat y a la utilitat y profit de aquell regne convé, ab molta confederació y voluntat dels naturals de dita ciutat y regne, axí ecclesiàstichs com seglars, per tot lo qual dessús dit és, a rahó conforme que se li deuen fer moltes y senyalades mercès per vostra magestat, mijançant la intercessió de les persones axí ecclesiàstiques com seglars, habitants de la dita ciutat y regne de València, los quals tenen y amen aquell com a propri y natural de dita ciutat y regne.

Supliquen per ço quant més humilment poden y deuen los dits tres braços a vostra magestat, puix aquells expressament consenten, sia mercè de aquella abilitar les persones del dit micer Joan de Gays y de Pompeo de Gays, nebot de aquell, fill de germana, residents en la ciutat de València; enaxí que los dits micer Joan de Gays y de Pompeo de Gays, de ací avant sien tenguts, haguts y reputats naturals y originaris e domiciliats de dita ciutat e regne de València, y que se alegren y puixen e deguen alegrar de totes les franqueses, privilegis, immunitats e libertats que los altres naturals de la dita ciutat e regne de València se poden e deuen alegrar, furs e privilegis lo contrari disponents en res no obstant.

Plau a sa magestat.

Maius vic. [E.143.1]

Abilitació de micer Francesch Ubach, micer Berthomeu Camós y micer Joan Costa

[51] Los tres braços de vostre regne de València supliquen a vostra magestat, sia mercè de aquella abilitar les persones de micer Francesch Ubach, regent la cancelleria de vostra magestat en lo dit regne, e de micer Berthomeu Camós, e de micer Joan Costa, doctors del vostre real consell, residents en la vostra ciutat de València, per a que de huy avant sien haguts, tenguts e reputats naturals y originaris e domiciliats de la vostra ciutat e regne, e se alegren e puixen alegrar de totes les franquees, privilegis, immunitats, que los naturals de la dita ciutat y regne de València se poden y deuen alegrar, furs e privilegis lo contrari disponents en res no obstant.

Plau a sa magestat.

Maius vic. [E.144.1]

Abilitació de micer Miquel Pérez de Miedes

[52] Per quant lo reverent micer Miquel Pérez de Miedes, canonge de València y artiaca de Morvedre, ha molts anys que resideix en dita ciutat, servint molt complidament y ab summa vigilància tots los càrrechs que a aquell li són stats acomanats ab prou fatiga de la persona servint a sa magestata en les presents corts de Monçó, procurant ab totes ses forces ensemps ab los altres lo que al real servey de vostra magestat y utilitat e profit de aquell regne convé ab molta confederació e voluntat dels naturals de dita ciutat y regne, axí ecclesiàstichs com seculars, per respecte dels quals treballs, com encara per ésser lo dit micer Miedes persona docta, honesta e molt virtuosa, és cert e a rahó conforme, que se li deuen fer moltes e senyalades mercès per vostra magestat, mijançant la intercessió de les persones axí ecclesiàstiques com legues, habitants de dita ciutat e regne de València, los quals tenen e amen a aquell com a propri y natural de dita ciutat e regne.

Supliquen per ço quant més humilment poden e deuen los dits tres braços a vostra magestat, puix aquells expressament consenten, sia mercè de aquella habilitar la persona del dit micer Miquel Pérez de Miedes, resident en la dita ciutat de València; enaxí matex que lo dit micer Miquel Pérez de Miedes, de ací avant sia tengut, hagut e reputat natural, originari e domiciliat de dita ciutat e regne de València, e que se alegre e puixa e deja alegrar de totes les franquees, privilegis, immunitats e libertats que los altres naturals de la dita ciutat e regne de València se poden e deuen alegrar, furs e privilegis lo contrari disponents en res no obstant.

Plau a sa magestat.

Maius vic. [E.145.1]

Ordinació de justes de guerra y forma de pagament per a aquelles

[53] Item, senyor, com convinga en gran manera al benifici de la cosa pública de la vostra ciutat y regne de València, que los militars de la dita ciutat y regne se exerciten en coses e exercicis de milícia, per ço los dits tres braços suppliquen a vostra magestat sia mercè de aquella voler provehir y ordenar que lo general del dit regne sia tengut donar e pagar cascun any cent liures per fer festes de justes de guerra en la dita ciutat cascun any, tostemps que la fàbrica de murs e valls donarà altres cent liures, les quals sia tengut a donar e pagar de allò que s'acostuma de despendre cascun any en la festa de sanct Dionís; **Error! Marcador no definido.**, en col·lacions e no de altra part. Y que los deputats, ab intervenció del loctinent general del dit regne, e del mestre de Muntesa, o hun comanador per aquell substituït, o obrers de murs e valls, jurats en cap y racional, dos nobles y dos cavallers, eligidors per lo braç militar de les presents corts, designen y assenten lo modo y forma, com dites justes y despeses de aquelles se deuran fer, e que la present ordinació dure tan solament fins a la conclusió de les primeres corts.

Plau a sa magestat. Maius vic. [E.146.1]

Forma de judicatura sobre les robes preses en frau dels drets reals, general y ciutat de València

[54] Item, senyor, en cars que serà presa alguna cosa vedada que-s pretindrà ésser en frau, axí en respecte dels drets reals com del general e drets de la ciutat, e lo senyor de la tal roba rebrà còmoda divisió, que la mitat sia liurada als diputats o persona per aquells deputada, deduhit, emperò, primer lo terç de l'accusador e despeses de les guardes que de aquell se paguen e acostumen pagar, lo qual terç haja de star en poder del batle, si lo acusador haurà notificat lo frau al batle. E si lo acusador haurà notificat dit frau als diputats o arrendadors del general, lo terç de l'accusador haja de star en poder de la persona deputada per los diputats, fins tant sia declarat per lo batle, e per lo general, segons davall se dirà. E en cars que axí per lo batle com per la generalitat serà declarat tal cosa ésser confiscada, que lo dit terç sia liurat per entegre a l'accusador, deduhides les despeses de les guardes. E si per lo batle serà declarat ésser confiscada, e per los diputats o administradors serà declarat lo contrari «vel econtra», que a l'accusador sols sia donat la mitat del terç, y en cars que la cosa vedada no rebrà còmoda divisió, que aquella haja de estar en poder del tauleger de la batlia, fins sia declarat per justícia si és en frau o no. E declarant-se ésser en frau e la mitat ésser confiscada al general, que en cars que sia confiscada, axí al general com a la batlia, sia venuda junctament axí per lo batle o ministres dels drets reals e ab lo síndich del general o dels arrendadors de aquell. E si sols serà confiscada per la mitat tocant al general, en tal cars la tal cosa de continent sia liurada als diputats.

Plau a sa magestat, açò declarat, que les coses vedades en continent que seran preses, sien portades al batle general e tauleger de aquell, lo qual sia tengut liurar al general les dites part o parts, en la forma en lo precedent capítol contenguda.

Maius vic. [E.77.51]

Super eodem

[55] Item, senyor, que lo batle judique de la mitat de la cosa presa en frau, o de la mitat de la cosa presa en frau, o de la mitat de la stimació de aquella, en cars que sia indivisible, e los diputats e administradors del dit general de l'altra mitat, en axí que lo batle, per via directa o indirecta, per via de judicatura, confiscació o relaxió, composició o alias, no-s puixa entrametre de la mitat que toca al general, ni lo general de la mitat que toca al batle.

Plau a sa magestat, açò declarat, que la generalitat reba la mitat de la stimació de mans del batle general o tauleger de aquell, après que les tals coses que no reben còmoda divisió seran stimades e venudes, en lo cars modo y forma en lo precedent capítol contengudes.

Maius vic. [E.77.52]

Super eodem

[56] Item, senyor, que en lo sobredit cars lo batle no puixa fer relaxació ni composició de la part de la cosa vedada que restarà en son poder, en prejuhi dels drets

de la ciutat de València, ans no obstant la tal relaxació e composició la dita ciutat e los arrendadors dels drets de aquella, puixen proseguir sos drets davant los administradors de la ciutat de València, per la part o porció a aquella tocant.

Emperò, si lo batle judicarà en lo dit cars per via de justícia la dita ciutat, o los arrendadors dels drets de aquella, hagen de star a la declaració feta per lo batle. Açò declarat, que en lo sobredit cars la ciutat, o sos arrendadors, no puixen participar per via alguna en la mitat tocant al general, com sols tinguen dret en la mitat tocant a la batlia.

Sa magestat no entén res innovar en respecte de la ciutat, mas que se observe lo praticat.

Maius vic. [E.77.53]

Super eodem

[57] Item, senyor, en lo cars que alguna cosa no vedada serà cayguda en frau, per no haver despatchat en la batlia e general e drets de la ciutat, que en tal cars, si serà en la mesada del batle, aquell en continent remeta la mitat al general. Et viceversa, lo general, en la sua mesada, al batle, seguint en la conexença e altres coses, e terç de l'accusador e despeses de les guardes, lo matex orde, que dessús és dit, se ha de seguir en les coses vedades.

Plau a sa magestat, açò declarat, que en respecte de la ciutat no entén res innovar, mes que se observe lo praticat.

Maius vic. [E.77.54]

Super eodem

[58] Item, senyor, en cars que alguna cosa vedada o no vedada serà cayguda en frau, per no haver despatchat en la batlia, ni en los drets de la ciutat, y haurà despatchat en lo general, en tal cars lo general no s'entrameta de tal frau, restant tota la conexença al batle. E en lo dit cars se serve en respecte de la ciutat de València o dels arrendadors dels drets de aquella, lo matex orde en sguart del tot que se ha de servir en sguart de la mitat, segons és dit.

Plau a sa magestat en respecte de la batlia general, si per la generalitat les robes seran legítimament despatchades, com en respecte de la ciutat no entenga sa magestat res innovar, mes que se observe lo praticat.

Maius vic. [E.77.55]

Super eodem

[59] Item, senyor, en cars que la tal cosa no serà despatchada per lo general o ministres de aquell, ni per los drets de la ciutat, y serà despatchada per la batlia o drets reals, no se empatchen de la tal cosa o fraus, ans tota la conexença e judicatura sia del general. E declarant per via de justícia los deputats o administradors del general, la ciutat y sos arrendadors estiguen a la tal declaració; y si és declarat la tal cosa ésser

cayguda en frau, que la ciutat o arrendadors de aquella hagen aquella part que de justícia haurien, si la mitat fos aplicada a la batlia general o drets reals que de justícia ne haurien haver, e serà declarat per los deputats.

Plau a sa magestat en respecte de la generalitat tant solament, si per la batlia seran les robes legítimament despachades, com en respecte de la ciutat no entenga res innovar, mes que se observe lo praticat.

Maius vic. [E.77.56]

Que les claveries del general no puguen ésser closes ni difinides ab rosechs exhigibles

[60] Item, senyor, com lo cloure de les claveries dels clavaris ab deutes, sia molt danyós per al general, per ço que en essent closes dites claveries ab dits deutes, en après aquells no s'exhegixen. Per ço los dits tres braços suppliquen a vostra magestat, sia mercè de aquella statuhir e ordenar ab acte de la present cort, que ans que les claveries sien del tot closes e difinides, sien e hagen de ésser exhigits tots los deutes exhigibles, e no puxen ésser closes ab deutes alguns que-s puixen exhigir. E que los dits diputats regoneguen la claveria que en temps passat tingué e regí Sanct Feliu, e les quantitats que rebé e liurà per rahó dels carregaments dels censals que foren novament carregats al cathòlic rey don Ferrando, per quitar a altres, e facen justícia en quant a aquells tocarà en fer pagar al dit Sanct Feliu, si alguna cosa deurà de la dita administració.

Plau a sa magestat.

Maius vic. [E.77.57]

Que los oficials reals no puixen guiar en prejudí de la Generalitat als fraudans dit dret

[61] Item, senyor, per quant per ocasió dels guiatges que-s donen e atorguen per los oficials reals, de cascun dia se seguexen e han seguit grans dans del dit general, e la total destructió de aquell.

Per ço que per la dita causa e rahó, los que cometen frau al dit general, ja huy no poden ésser més castigats ne los deutors del dit general executats. Per ço los dits tres braços suppliquen a vostra magestat, sia mercè de aquella provehir, ab acte de la present cort, que los dits diputats castiguen e puix castigar los fraudants los drets del dit general, e conèixer dels fraus que hauran aquells fets, no obstant los dits guiatges.

Plau a sa magestat.

Maius vic. [E.77.58]

Forma del jurament que lo substituhit per algun diputat ha de prestar

[62] Item, senyor, com se sia seguit que los negocis del dit general sien stats sospesos per no haver-hi diputat del stament, e condició que-s serà fet algun substituhit

en poder dels quals jurassen e poguessen jurar los substituïts que seran e són fets per los dits diputats, en gran dan del dit general e de la bona administració de aquell.

Per ço, los dits tres braços suppliquen a vostra magestat, sia mercè de aquella provehir, ab acte de la present cort, que los substituïts que faran los dits diputats juren e hagen de jurar en poder del qui serà diputat del stament del diputat qui farà lo dit substituït, si diputat principal hi haurà en la casa del dit general; e si no n'hi haurà e haurà substituït del dit stament, jure e haja de jurar en poder del dit substituït en presència dels altres diputats dels altres staments; e si no hi haurà diputat principal ne substituït del dit stament, jure e haja de prestar lo dit jurament en poder de hun diputat dels altres staments, lo qual per los dits altres diputats serà elet per al dit efecte.

Plau a sa magestat.

Maius vic. [E.77.59]

Que deutor del General no puixa concórrer en elecció de diputats ni de altres oficials de la casa de la Generalitat

[63] Item, senyor, per quant no és bé que los qui són deutors al general, entren ne hagen de entrar en les elections dels officis del dit general, per ço que essent diputats e tenint altres officis del general de aquells, no·s pot bonament exhigir lo que deuen al general.

Per ço, los dits braços suppliquen a vostra magestat, sia mercè de aquella statuhir e ordenar qui los qui seran deutors del general, axí del stament ecclesiàstich com militar e real, no puxen concórrer ne entrar en la electió de diputats ne altres officis del general, e si de facto entrassen e fossen trets, no puixen regir los dits officis, ans hagen de elegir-ne altres en loch de aquells.

Plau a sa magestat.

Maius vic. [E.77.60]

Privilegien-se los censals carregats per los serveys de les Corts dels anys M.D.XXVIII e M.D.XXXIII proppassats, e los que de ací avant se carregaran per luir y quitar los censals

[64] Item, senyor, que los censals que són stats carregats per lo general per a pagar part del serveys a vostra magestat, offerts en les corts celebrades per vostra magestat en la present vila de Monçó en los anys M.D.XXVIII e M.D.XXXIII proppassats, e los que de ací avant se carregaran per luir e quitar los censals carregats o carregadors, iuxta forma dels actes de cort, sien e romanguen axí privilegiats com los altres censals qui són stats carregats sobre lo dit general.

Plau a sa magestat.

Maius vic. [E.77.61]

Que oficials reals no s'entremeten de les causes del General

[65] Item, senyor, com per diversos actes de cort sia provehit, statuhit e ordenat que vostra magestat y la sereníssima senyora reyna ne son primogènit, ne altres qualsevol oficials no-s puixen entrametre de les coses tocants al dit general, per via de simple querela, apel·lació o recors, o per fermes de dret o per provisions «de causa recognoscendi» o alias per qualsevol via, causa e rahó; lo qual acte de cort en les corts que són estades celebrades per vostra magestat, per rahó de les quals són estats carregats diversos censals per obs de pagar part del servey offert a vostra magestat en dites corts per los braços del dit regne de València en dites corts són stats fets. Per ço, los dits tres braços suppliquen a vostra magestat, sia mercè de aquella provehir ab acte de la present cort, per conservació de dits drets e dels dits censals carregats sobre aquelles, que de les dites causes o coses tocants al dit general, no se n'entrameten ne puxen entrametre vostra magestat ne altres qualsevol oficials de vostra magestat, per gran poder que tinguen, per dites causa e causes ni alias, segons en dits actes de cort atorgats al dit general és més largament contengut.

Plau a sa magestat sien servats los actes de cort.

Maius vic. [E.77.62]

Que en les subastacions dels drets del General no-s puixen donar antorches sinó ab consentiment y parer de tots los sis diputats y altres oficials de la casa que presents seran y que no-s puixen atorgar capítols sinó ab consentiment y parer de tots los sis diputats oficials de la casa assessor y síndich

[66] Item, senyor, per quant en les subastacions dels drets del general, perquè lo preu de la venda e arrendament dels dits drets se augmente e puixa augmentar, se ha acostumat, de gran temps ençà, donar algunes antorches als qui diuhen algunes bones dites en la venda o arrendament de dits drets, en benefici del general; les quals, quant se hauran de donar, és bé que no-s puixen donar, sinó ab voluntat e consentiment de tots los sis deputats, y de tots los altres oficials que-s trobaran en dites subastacions e vendes dels dits drets.

Per ço, los dits tres braços suppliquen a vostra magestat, sia mercè de aquella provehir, ab acte de la present cort, que les dites antorches no-s donen ni-s puxen donar sinó ab consentiment y parer de tots los sis deputats y de tots los altres oficials que-s trobaran en les dites sitiades de les vendes e subastacions dels dits drets, y que no-s donen sinó als que més benefici faran al dit general, e que no puxen fer ni atorgar capítols sinó ab lo consentiment y parer de tots los sis deputats, e dels altres oficials, e de l'assessor e síndich del dit general, e no en altra manera.

Plau a sa magestat.

Maius vic. [E.77.63]

Que los diputats, o major part de aquells, puix n'i haja hun de cascun braç, puixen compel·lir als clavaris que·ls mostren lo libre e donen balanç de la entrada e exida de la sua claveria

[67] Item, senyor, com per no poder los deputats del vostre regne de València compel·lir al clavari e rebedor de les pecúnies del general que mostre tota ora que-l pareixerà los comptes y libres de dita claveria, per saber les quantitats que haurà rebut dels drets del general, sinó de tres en tres mesos, se ha causat e causa que los albarans del general no són pagats, com se deurién pagar als crehedors y senyors dels dits albarans, en gran dan de aquells, com no puxen haver los diners dels dits albarans com deurién; y per altra part lo clavari se poria tenir los diners del dit general.

Per ço los dits tres braços supliquen a vostra magestat, sia mercè de aquella statuhir e ordenar, e ab acte de la present cort donar poder e facultat als dits diputats, o a la major part de aquells, ab què n'i haja de cascun braç, que puxen compel·lir al dit clavari del general, que mostre los dits comptes e los libres de la dita claveria, tota ora que voldran e ben vist los serà, per veure si lo dit clavari tindrà en son poder diners y quantitats del general. E lo dit clavari sia tengut mostrar los dits comptes e libres. E si recusarà fer-ho, li puixen imposar penes pecuniàries a son arbitre, y aquelles ab tot efecte executar de béns del dit clavari.

Plau a sa magestat.

Maius vic. [E.77.64]

Que moratòria donada per concòrdia dels crehedors no puixa ésser alargada, o segonament donada en perjudí dels que no hi consentiran

[68] Item, senyor, que si alcun deutor, per concòrdia de crehedors o de la major partida de aquells, servada forma de dret, serà donada moratòria de cinch anys o de menys temps, si de menys se convendran, e dins lo dit temps no pagarà o satisfarà, que la tal moratòria per la major part de crehedors en perjudí de l'altre o altres que no-y consentran puixen liberament executar lo tal deutor.

Plau a sa magestat.

Maius, vicecanceller. [2.3.18]

Que la sal no sia venuda sinó en les cases de les gabelles, e per lo preu per furs e actes de cort ordenat

[69] Item, senyor, com per acte de cort fets en la present vila de Monçó en lo any MDX, sobre la imposició del real de la sal, sia statuhit e ordenat que en lo regne de València fossen statuhides y senyalades nou cases, en les quals fos venuda e mesurada la sal del dit regne e no en altra part ni loch, e que per lo semblant hagués persones deputades per a que mesurassen e tinguessen càrrech de mesurar la dita sal.

E ara, de poch temps ençà, los arrendadors de les gabelles de la sal, contravenint als dits actes de cort e coses en aquelles dispostes y ordenades, fan vendre e mesurar la dita sal en les salines y lochs hon se fa la dita sal, de hon se causen molts dans e incomoditats als qui compren e són tenguts de comprar la dita sal en dites cases e gabelles, axí en anar més camí com encara per no haver la mesura per medi dels mesurers y persones deputades per a fer la dita mesura e, lo que és peyor, feent

diferència en los preus de la dita sal, fent-los pagar major preu e for del que per dits actes de cort és dispost e ordenat.

Supliquen per ço los dits braços de la Sglésia y real a vostra magestat, sia mercè de aquella que, per observança dels dits actes de cort e relevació dels dits dans o despeses per dita rahó causats, sia manat als dits arrendadors, sots certes penes e grans a aquells imposadores e irremissiblement exigidores, que la dita sal no sia ni puixa ésser venuda sinó en los lochs e als preus e for en dits actes continguts y specificats.

Plau a sa magestat.

Maius, vicecancellarius. [9.34.79]

Comissió al loctinent general sobre lo poder que's supplica per als racionals e jurats de les ciutats e viles reals

[70] Item, senyor, com les vostres ciutats e viles reals tinguen càrrechs de salaris ordinaris, censals e altres extraordinaris, la solució dels quals no comporta dilació, com los que servesquen no puguen ni deguen servir, sens prompta solució dels salaris y los crehedors, si promptament no són pagats insten rígides execucions y fan grans despeses, per relevar los quals dans és necessari que les rendes y entrades de les dites viles reals sien ab molta promptitut e favor exhigides per los racionals en les ciutats e viles que n'hi ha, y en les que no hi ha racional per los jurats, e mèritament, perquè la exactió de tals rendes no vagàs ni discorregués per diversos tribunals e de aquí se seguís dilació en dita execució e recuperació de dites rendes, ab diversos furs y privilegis, la conexença e execució de dites causes és remesa al racional, e en son cars als jurats, levat recurs e apel·lació a qualsevol altre jutge, per preheminent que sia.

E com cascun dia se segueixca que los governadors e justícies inhibexen als jurats e racional, en son cars y loch, y de aquí se segueixca gran impediment y destorp en la recuperació de les rendes de les dites ciutats e viles, e per consegüent no podent pagar los crehedors sien veixades per diverses execucions; supliquen per ço los dos braços de la sglésia y real sia mercè de vostra magestat donar e atorgar als racionals de les dites ciutats e viles reals, e en aquelles que no n'i haurà als jurats, aquell poder y jurisdicció que és atribuhida per fur y privilegis del present regne al racional de València, circa la exactió dels deutes deguts e devedors a les ciutats e viles reals.

Sa magestat ho remet al loctinent general, perquè se informe y provehexca com millor li parrà convenir al bé de les universitats, sens agravi de algú.

Maius vic. [E.147.1]

Comissió al lloctinent general sobre lo arrendament del dret de urs y valls y altres coses supplicades

[71] Diverses vegades és stat supplicat per part de don Hierònym Ribelles, síndich del braç ecclesiàstich, fos mercè de vostra magestat manar levar lo dret dels tres diners que foren imposats en lo dret de murs y valls, per la reducció dels moros que estaven retrets en la serra de Spadan, o almenys provehir que les persones ecclesiàstiques de la vostra ciutat de València e contribució de aquella no pagassen dit

dret, e açò perquè aquelles no havien consentit fos imposat lo dit dret, sinó per temps de tres anys; e passats aquells no tenien obligació ni eren obligats de pagar més lo dit dret, lo que fins ara no és estat provehit.

E per quant la intenció de aquell no és empatchar les presents corts, e servey de sa magestat, sinó procurar que·s donàs algun orde e assento en lo quitament dels censals, per pagar les pensions dels quals fon imposat dit dret de tres diners, perquè aquell se leve y·s puixa levar sens dany de ningú, e com se té per molt cert que si lo dret de murs e valls se arrendàs, axí los onze diners que ab antiquo se paguen del dit dret, com los tres diners que de nou foren carregats e imposats sobre aquells, se'n trobaria una notable summa, taliter que pagades les pensions dels censals que respon lo dit dret, e axí matex les despeses que són necessàries per a fer alguna obra necessària, cascun any se porien quitar alguns dels censals que foren carregats per la imposició del dit dret nou dels dits tres diners, e axí quitats aquells poder-se levar dit nou dret.

Per ço, lo dit braç eclesiàstic supplica a vostra magestat, sia mercè de aquella voler cometre al loctinent general de vostra magestat en lo regne de València que faça arrendar lo dit dret de murs e valls, e que del preu del dit arrendament sia donat als drets y administradors de murs e valls, o a les persones a qui·s deurà, tota aquella summa y quantitat que mirats sis anys de huy atràs ne procehia, e ha procehit de dit dret, ço és aquella anyada que serà mediana, per a que de la dita quantitat se paguen les pensions dels censals que respon dita fàbrica de murs e valls, e facen les altres coses que deuran, segons Déu y ses consciències, conforme a les ordinacions de murs e valls, y lo que sobrarà, més per rahó del dit arrendament ensemps ab les quantitats que s'hauran de la tercera part del servey passat, donat per vostra magestat, y de la tercera part del servey de les presents corts, sien convertides en quitament de dits censals, per los quals fonch imposat dit dret de tres diners, e quitats aquells se leve lo dit dret de murs e valls, lo que enten haver supplicat «sine preiudicio iurium alias sibi dicto nomine competentium, et non alias».

Sa magestat comet al loctinent general de València faça arrendar lo dit dret de murs e valls, e proveheixca en les altres coses supplicades conforme a justícia, servades les coses que servir y guardar se dejen.

Maius vic. [E.148.1]

Forma de les substitucions que·s fan en lo stament eclesiàstich per a corts

[72] Item, senyor, com sovint s'esdevinga que ajustant-se lo braç eclesiàstich del vostre regne de València, en temps de convocació de corts, moltes de les persones del dit braç que són convocades y poden y deuen entrevenir en aquelles, no vénen personalment a les dites corts, mas fan y constituheixen procuradors e substituhits de diverses calitats, religions; **Error! Marcador no definido.** e professions, e a persones que per sos propis interessos procuren de haver les dites veus, de hon se seguexen molts inconvenients en prejuhí de les libertats del dit braç.

Supplica per ço quant més humilment pot lo dit braç eclesiàstich a vostra magestat, sia de sa mercè, ab acte de la present cort, provehir e manar que totes persones del dit braç eclesiàstich qui poden entrevenir en dites corts, hajen e sien tenguts de anar personalment a aquelles, e los que no poran e no volran anar a aquelles

no puxen constituhir ni trametre procurador, sinó en la forma següent, e no en altra manera, és a saber, que qualsevol prelat de dit braç, archebisbe, o bisbe, haja de fer e constituhir procurador de aquell lo seu vicari general o official, o hun canonge de la sua sglésia; e lo mestre de Muntesa haja e sia tengut de fer e constituhir un procurador que sia comanador, o altre frare o religiós de la sua religió; e lo capítol de la Seu de València hun canonge de la dita sglésia; e qualsevol abat o prior haja e sia tengut fer e constituhir procurador hun monge o frare del mateix monestir; e los altres comanadors no puxen substituhir sinó altre cavaller del matex àbit e religió; e que sien los dits substituhits naturals del dit regne, si·s trobaran; e que no puixa ni dega en lo dit braç entrevenir altra persona alguna, sinó los sobredits, y si algun altre volia ni intemptava entrar en lo dit braç, puga e deja ésser repel·lit e foragitat del dit braç per los altres que, segons dit és, entrevendran.

Plau a sa magestat.

Maius vic. [E.149.1]

Que sia guardada la concòrdia feta entre la ciutat de València y lo loch de Puçol sobre la entrada del vi

[73] p. 106 [en revisió]

Que sia exhigit compte dels clavaris del braç militar, de totes les corts passades, perquè si deuen sia quitat hun censal ací expressat

[74] Per lo braç militar és estat fet un acte, del sèrie e tenor infrasegüent: Lo strenu; **Error! Marcador no definido.** braç militar, atès que ab acte rebut per lo scrivà del dit braç en les corts celebrades en la present vila de Monçó en lo any M.D.XXXIII, és estat provehit que de les sobres que·s trobarien en poder dels clavaris de les corts de Oriola, fins a les dites corts de l'any M.D.XXXIII inclusive, se quitàs lo censal que lo magnífich en Honorat Joan, senyor de Thous, e altres, demanaven se quitàs e redimís, pagant les pensions degudes fins a la real luýció e quitament del dit censal.

E per altre acte rebut per lo matex scrivà, en les dites corts de l'any M.D.XXXIII, és estat provehit e donat poder als comptadors assignats e nomenats en la oferta feta del servey offert a sa magestat en les dites corts, per ajustar los comptes dels clavaris de totes les corts mencionades, com se monstra que per dit acte no és estat donat bastant e sufficient poder a dits comptadors, per a pendre y exhigir dits comptes y portar aquells a degut effecte. Per ço, és de parer, proveheix e ordena, sia donat com ab lo present acte donen poder als dits comptadors de l'any M.D.XXXIII que puxen compel·lir los clavaris de les dites corts de Oriola, fins a les corts del dit any M.D.XXXIII inclusive, a retre y donar compte de tot lo que per rahó de dites claveries hajen rebut, a ffi que del que·s trobarà en poder dels dits clavaris, pagat lo que·ls era consignat pagar, per rahó de dites claveries de allò sia pagat e quitat dit censal, e pagades les pensions de aquell conforme als sobredits actes de cort, fets per lo dit braç en les sobredites corts de l'any M.D.XXXIII, y en cars que no·s troben los comptadors de les altres corts, per a rebre y exhigir dits comptes de dits clavaris, y de tot lo que·s

trobarà en poder de aquells, com dit és, paguen lo sobredit; dels quals dits comptadors del dit any M.D.XXXIII, puixen del que-s trobarà en poder de dits clavaris pendre per son salari, cascú de aquells, cinquanta liures qui-s trobaran y seran en exhigir dits comptes, y rebre aquells en la conclusió e fi de la reddició de dits comptes, donadors per dits clavaris, e no acabant-se de rebre dits comptes sien pagats conforme al que hauran treballat, a coneguda dels tatchadors de les presents corts, en la conclusió de qualsevol de dites claveries.

Y en cars que los dits comptadors de les corts de l'any M.D.XXXIII no vullen acceptar dit càrrech, ni substituhir a altres los tatchadors de la matexa cort, puixen nomenar a altres en loch de aquells, donant-los com ab lo present los donen poder, axí als dits comptadors com als nomenadors en lo loch de aquells de poder substituhir qualsevol persona, puix sia de l'estament militar. Y en cars que rebuts los comptes de totes les dites claveries, no-s trobarà de les sobres de aquelles compliment per a pagar e quitar dit censal, e les pensions de aquell, los tatchadors de les presents corts, hagut son consell e deliberació, ab lo qual se mostre e tinguen per clar lo braç militar ésser obligat a pagar e quitar dit censal, o alguna part de aquell, puix ne tinguen facultat de tatchar lo que sia necessari per a pagar lo que constarà lo dit braç ésser obligat a pagar e quitar dit censal; rebuts, emperò, los comptes de les claveries de les presents corts, si de les sobres de aquelles no sobranen per a pagar dit deute.

E per maior validitat del qual supplica lo dit braç a vostra magestat, sia mercè de aquella voler-lo decretar e confermar, et quatenus opus sit de novo, atorgar lo matex poder que en aquell se conté a les mateixes persones en dit acte contengudes, perquè ab major auctoritat e poder aquelles puixen expedir, exercir, fer y posar en execució lo contengut en dit acte.

Plau a sa magestat.

Maius vic. [E.150.1]

Abilitació dels síndichs que han de entrevenir en corts per les ciutats e viles reals

[75] Item, senyor, com convinga al servey de vostra magestat, benefici e conservació de les vostres ciutats e viles reals del vostre regne de València, que essent convocades corts per vostra magestat, vinguen síndichs per aquells a les dites corts, que sien persones affectades al benefici de aquelles, e instruhides en los negocis, affers e necessitats de aquelles.

Supplica per ço lo braç real, sia mercè de vostra magestat provehir, statuhir y ordenar, ab acte de la present cort, que de huy avant per les dites ciutats e viles reals no puxen ésser nomenats ni substituhits síndich o síndichs alguns, per a entrevenir en cort per vostra magestat o successors seus convocadores, sinó persona o persones naturals e domiciliats o habitants de les ciutats e viles reals del dit regne. E si alguna de les dites ciutats e viles reals, per scusar-se de despeses o per altres respectes a aquella ben vist li parrà no deure embiar síndich natural e domiciliat o habitador de la dita ciutat o vila, que puixa constituhir síndich a un dels síndichs de les altres ciutats e viles reals del dit regne.

E que ningun síndich de les dites ciutats e viles reals puixa tenir més de dos sindicats, ço és un de la sua ciutat o vila, e lo altre de altra ciutat o vila. E si algun dels dits síndichs volrà substituhir per alguna causa o impediment, que no puga substituhir sinó hun síndich de les altres viles reals, puix no tinga sinó hun sindicat.

Plau a sa magestat.

Maius vic. [E.151.1]

Nominació de jutges en la qüestió que és entre les viles de Castellfabib y Ademús ab los lochs comarchans de Aragó

[76] Les viles de Castellfabib e Ademús, ab ses aldees, les quals vostra magestat té en lo regne de València, estan situades e posades dins los térmens generals del dit regne, e confrontades ab los regnes de Aragó y Castella y térmens generals de aquells, e són pròpies del dit regne de València. E per los lochs vehins a aquells e del regne de Aragó, ocupant-se indedudament lo propri camí e trànsit necessari que dites viles en la terra e terme del dit regne de València tenen hi-ls pertany, ab mutació de mollons e térmens o ampliació de aquells, havent-ho ajustat al regne de Aragó, no han dexat pas necessari e condecet als habitants de dites viles volent passar y anar en lo seu regne, e per sa terra, fent-los pagar drets injusts com si passassen per terra de Aragó, del qual reben gran dany e prejuhí.

Per ço, recorrent a vostra magestat los tres braços del vostre regne de València, per lo seu interès e de les dites viles, han supplicat condecents remeys de justícia ésser-los atorgats, per a poder tenir trànsit condecet y necessari de les dites viles al dit regne de València. E com vostra magestat los haja respost li plau que sien nomenades persones, y se ajusten sens provehir quines persones han de ésser, ni quin poder han de tenir ni ahon se han de ajustar.

Supliquen per ço los dits tres braços e lo síndich de les dites viles a vostra magestat, sia de sa mercè nomenar dos jutges, ço és hun del regne de València e altre del regne de Aragó, per a conèxer, discedir e determenar entre lo dit regne de Aragó e dit regne de València e viles dessús dites, si lo camí e pas que dites viles fan per a la ciutat de València és terme propri del dit regne de València o del regne de Aragó, e en qualsevol de dits casos, si les dites viles han de tenir per ésser-los donat pas necessari e oportú, donant als dits jutges que necessari serà, per a discedir e determenar les dites qüestions, ab los incidents e dependents de aquelles en loch de vostra magestat, qui per observància dels furs de Aragó y València y cascú de aquelles toca discedir, conèxer e determenar les dites qüestions e qualsevol de aquelles.

Plau a sa magestat que se nomenen persones y se ajusten, y nomena per Aragó micer Francés Loís Novella, y per lo regne de València don Leandro de Loriz.

Maius vic. [E.152.1]

Offerta de servey de cent e deu milia lliures

[77] Sacra cesàrea cathòlica real magestat.

Los tres braços del vostre regne de València, residents en les presents corts generals per vostra magestat convocades per a la present vila de Monçó als regnícols de Aragó, València e principat de Cathalunya, considerants los grans gastos e insupportables despeses que a vostra magestat ha convengut fer en actes gloriosíssims de indelible e perpètua memòria e lahor, e servey de nostre senyor Déu e exalçament de la sancta fe cathòlica, com encara en gran benefici, utilitat e conservació dels regnes, stats e senyories de vostra magestat, repòs e tranquil·litat dels súbdits e vassalls de aquella e de tota la república christiana, e senyaladament en passar personalment en Àfrica ab un poderós exèrcit e gent de armes per a pendre e conquistar la ciutat de Túnez e altres ciutats e castells del dit regne, los quals havia ocupat Barbaroxa; **Error! Marcador no definido.**, capità del pèrfido turch, enemich de nostra sancta fe cathòlica e de vostra magestat. E açò perquè aquell no se apoderàs, com de fet entenia en fer-ho de la dita ciutat e regne de Túnez e apoderat que fos e infortit en aquell, no infestàs ne molestàs contínuament, axí los regnes de Sicília, stats e senyories de vostra magestat, los quals estan propinchs a la dita ciutat de Túnez e captivàs los súbdits e vassalls de vostra magestat, com de fet cominava e preparava de fer-ho, si vostra magestat ab molta vigilància e sollicitut no passara, com passa, ab grandíssima armada en lo dit regne de Túnez, e conquistara com conquistà e prengué la dita ciutat de Túnez e altres que tenia ocupades lo dit Barbaroxa, y expel·lint y lançant aquell de la dita ciutat y de tot lo regne de Túnez, posant en continu repòs y tranquil·litat los dits stats e senyories de vostra magestat, e los vassalls de aquella, e axí matex estos sos regnes.

No-res-menys, en resistir al rey de França, lo qual ab la favor del pèrfido turch, ab la qual en no poca derreputació de aquell se era ligat e confederat, dexant lo nom de christianíssim; **Error! Marcador no definido.** rey y lo que sos antecessors havien acostumat, e ab sperança e confiança que de aquell tenia, que trametria hun gros exèrcit en la Itàlia, com havia ja preparat e tramés a la Velona, axí per pendre e ocupar-se lo ducat y stat de Milà, lo qual per mort del duch sens legítim successor era devolut e pertanyia a vostre sacre imperi, com encara per pendre e ocupar-se lo regne de Nàpols, segons aquell e sos ministres designaven voler-ho fer, havent per dita causa e rahó vostra magestat fet hun gran exèrcit de gent de armes, com féu, ab lo qual no sols resistí e prohibí que lo dit exèrcit del rey de França, lo qual ja estava en lo Piemont, no efectuàs ni posàs en execució lo que senyalava volia fer, més fent retraure aquell, e vostra magestat com a valerosíssim príncep e senyor, personalment ab lo dit exèrcit entrà dins lo regne de França, anant a hon estava lo dit rey de Francia, e offerint a aquell diverses vegades la batalla, jamés volgué acceptar aquella, sabent que no era part ne poderós per a resistir a vostra magestat ne a son real exèrcit, en no poca laor e glòria de la imperial y real corona de vostra magestat.

E per lo semblant, en tenir e sostenir una tan grossa e poderosa armada, per mar, com té, no sols per a resistir al dit pèrfido turch e als capitans de aquell, mas per a custodir e guardar estos sos regnes e stats en tota tranquil·litat e repòs de les incursions, invasions, robs e captivitats dels enemichs de la sancta fe cathòlica, segons totes les dites coses més diffusament són contengudes y expressades en la proposició per vostra cesàrea e real magestat feta en lo principi de les presents corts, a XIII del mes de agost propassat.

E axí matex, considerat los grandíssims despeses e gastos que de ací avant convé fer a vostra magestat, per rahó e causa de la fidelíssima confederació e liga; **Error!**

Marcador no definit. que és estada feta entre vostra magestat e lo summo pontífice e venecians, per a del tot stirpar e annichilar la secta mahomètica, e la supèrbia e audàcia del pèrfido turch, e conquistar los stats e senyories que aquell té ocupats, e en exalçar la sancta fe cathòlica e lo sanctíssim nom de Jesuchrist, a ffi que aquell sia reverit e exalçat per tot lo univers món.

E considerat axí matex la voluntat e gran affectió que té de remediari y entendre ab gran cura y diligència, en les necessitats de aquest seu regne de València y provehir les coses que són necessàries, com ha fet, axí per la conservació del dit regne e habitants en aquell, com encara en voler assentar les coses de la justícia, que tant necessàries són per al bon estament y conservació del dit regne; e que vostra magestat encara que fins ací sia estat ocupat en no pendre Alger; **Error! Marcador no definit.** per los dessús dits àrduos e importantíssims negocis e ocupacions que ha tengut.

Emperò que ab tot effecte conquerirà e pendrà aquell, com té offert en les corts passades, e en la dita proposició per vostra magestat feta als valencians, continuant lo que aquells e sos antecessors voluntàriament han acostumat de fer per la innata fidelitat que tostemps han tengut a vostra magestat y a la real corona de Aragó, los dits tres braços, jatsia que no sien tenguts a fer lo servey, do e subvenció davall scrits, no-res-menys sots expressa salvetat que per la present oferta no puixa ésser fet ni causat prejuhi algú als furs y privilegis, usos y bons costums del dit vostre regne de València, ni puixa ésser tret en ús ni en conseqüència, ans los dits furs y privilegis resten tostemps salvos e il·lesos, ab tota integritat e ab expressa encara protestació, si vostra magestat atorgarà los capítols e ordinations offerts a vostra magestat e concordats ab aquella en aquesta manera, e no en altra, voluntàriament e de bon grat offiren a vostra magestat cent mília liures moneda reals de València, e deu mília liures per a pagar los treballants de la present cort, e los salaris dels oficials, axí reals com de la dita cort, exhigidores e pagadores en la forma següent.

És a saber, que per los dits tres braços, o per les persones en la present cort residents, representants aquella, sia feta electió de persones dels dits tres braços, que estan en la present vila de Monçó, los quals tinguen ple e bastant poder e special càrrech ab los deputats del general del dit regne, e mossèn Frances Benavent, doctor e assessor del dit general, e don Baltazar Mascó, síndich del dit general, de veure y regonèxer les entrades y exides del dit general e lo que·s pot exigir y cobrar còmodament dels deutes deguts a dita generalitat. E axí matex lo que còmodament se porà carregar sobre los drets del general, e feta rel·lació a totes les persones dels presents braços, residents en les presents corts en la present vila de Monçó, que convocades se trobaran en la dita ciutat de València, se prenga aquella quantitat que ab concòrdia de les persones dels tres braços més promptament se porà traure y exigir y cobrar dels dits deutes.

E no-res-menys, lo que còmodament se pot haver ab concòrdia de les persones dels dits staments y braços, per via de carregaments de censals carregadors sobre los drets de la generalitat, a rahó de quinze mília per miller, ab carta de gràcia fins en aquella summa que les dites persones dels dits tres braços que residexen en les presents corts semblarà se deu carregar sobre lo dit general. Haguda, emperò, consideració, com dit és, al que còmodament y ab concòrdia se porà carregar sobre lo dit general, y de la que primerament se haurà dels dits deutes y carregaments, aquella sia primer cobrada, y de aquella no-res-menys se haja de pagar primerament les deu mília liures que se han de distribuir y pagar per los salaris dels treballs dels dits tres braços, e dels oficials de

vostra magestat treballants en la present cort, e de qualsevol altra quantitat que més promptament se porà exigir, als quals dits oficials reals sia donada la part acostumada, de la qual se paguen vint mília sous a l'espectable vicecanceller micer Miquel May, segons se pagaven a micer Agostí quondam vicecanceller. E axí matex la part que se acostuma de donar als dits tres braços repartidora per los tatchadors. E la restant quantitat que restarà, fins a compliment de les dites cent e deu mília liures, sia pagada per via de tatcha universal, repartida entre tots los singulars dels dits braços, servada tota egualtat entre aquells per aquella millor via, forma e manera, que més còmodament pagar se porà, e als tatchadors serà ben vist.

Les quals persones que per los dits tres braços seran eletes per a examinar los deutes, entrades y exides del dit general, tinguen tot aquell poder que necessari serà, per a exercir les dites coses, los quals són los següents: per lo braç ecclesiàstich lo reverendíssimo bisbe de Sogorb, micer Joan de Gays, don Hierònim Ribelles, don Hierònym Pardo de la Casta, don Francisco de Pròxita, mossèn Pere Pastrana, don Nofre Calatayut.

E per lo braç militar don Pedro Joan, en Francés Joan Pertusa, don Joan Vallterra, en Honorat Joan, don Manuel Lançol, en Eximén Pérez Almúnia, don Giner de Perellós, en Loís Vidal, olim Ciffre. E per lo braç real en Honorat Benet Vidal, en Joan Garcia, en Thomàs Assió, en Nofre Çapena, en Francesch Abril, en Gaspar Tàrrega, Jaume Pujalt, March Pérez.

Maius vic.

Item, senyor, que la dita tatcha sia feta per los oficials reals y per los tatchadors de tota la dita cort, o per les persones eletes en tatchadors per cascun dels dits tres braços, les quals són les següents: ço és los oficials reals elets per vostra magestat, micer Miquel May, vicecanceller de vostra magestat, e micer Francesch Ubach, regent la cancelleria, mossèn Antoni, Gabriel Sanchiz, tresorer general, don Loís Ferrer, loctinent de governador, Miquel Sànchez Dalmau, loctinent de tresorer general, don Leandro Loriz, assessor de governador, don Joan Vilarasa, governador, mossèn Joan Romaní y de Scrivà, mestre racional, don Loís Carroç, bal·le general, micer Martí Ponç, advocat fiscal, don Hierònym Centelles, assessor de batle general.

E per lo braç ecclesiàstich lo reverendíssim mestre de Muntesa, lo reverendíssim bisbe de Sogorb, micer Joan de Gays, vicari general e procurador del reverendíssimo archebisbe de València, don Hierònym Ribelles, síndich del capítol de la Seu de València, mossèn Pere Pastrana, abbat de Sent Bernat, don Hierònym Pardo de la Casta, procurador de l'abbat de Valldigna, don Nofre Calatayut, procurador del comanador de Museros, de l'orde de Santiago de la Spasa, Hierònym Roca, procurador del prior de Calatrava, mossèn Damià Castro, procurador del comanador de Torrent, de l'orde de Sent Joan, Francesch Loís de Blanes, comanador de Muntesa, procurador del comanador de l'orde de la Mercè.

E per lo braç militar don Joan Vallterra, en Loís Vidal olim Cifre, don Gaspar Centelles, en Francesch Joan Pertusa, don Pedro Joan, en Loís Carbonell olim Ausiàs del Bosch, don Loís de Vilarasa, en Eximén Pérez Almúnia, don Pedro de Borja, mossèn Alonso March, don Alonso Pexó, mossèn Francesch Benavent, don Manuel Lançol, en Pere Joan Pujaçons, en Miquel Pérez de Arnal, en Perot Joan Cifre, don Loís de Calatayut, mossèn Baltazar Steve y en Honorat Joan.

E per lo braç real Honorat Vidal, Pere Benet Çaposa, Joan Hierònym Gil, Thomàs Monpalau, Joan Garcia, Francesch Ros, Thomàs Assió, Nicolau Benet d'Alpont, Guillem Ramon Çahera, en Frances Loís Assió, en Francesch Abril, Genís Vilafranca, Jaume Pujalt, Miquel Avinent, Loís Revert, Loís Valleriola, en Francesch Nicolau, Miquel Martínez, Ferrando Ranavales, March Pérez.

Los quals tatchadors hajen poder de tatchar e fer la dita tatcha, per mans o per aquella via, forma e manera que als dits tatchadors millor apparrà, servada tota egualtat, enaxí que lo que per aquells serà fet, sia executat y deduhit a effecte e deguda execució, tota excepció e rahó apart posada. La qual dita tatcha se faça e ab tot effecte sia feta sis mesos ans de la primera paga de aquella.

Maius vic.

Item, senyor, los dits tres braços fan clavaris e rebedors, que tinguen e reben e conserven les pecúnies de la dita tatcha e distribuheixquen aquelles, als quals vostra magestat e tota la cort done son poder, loch e veus, los quals són los següents: lo reverendíssimo mestre de Muntesa, don Hierònym Ribelles, síndich del capítol de la Seu de València.

E per lo braç militar don Pedro Joan, en Francesch Joan Pertusa, don Baltasar Mascó, mossèn Francesch Joan Benavent.

E per lo braç real, Honorat Benet Vidal, Joan Garcia, Thomàs d'Assió, Joan Babtiste Palomar. E rebedor per la ciutat lo dit Honorat Benet Vidal.

E per les ciutats e viles reals Francesch Abril, Gaspar Tàrrega, Miquel Feliu, Benet Joan Bonavida, e rebedor lo dit Miquel Feliu.

E que los dits clavaris liuren les quantitats que se hauran de pagar a vostra magestat del dit servey al tresorer general de vostra magestat o a d'aquell a qui vostra magestat manarà sien liurades.

Maius vic.

Item, senyor, que los tatchadors e clavaris, cascú per a fer exercir y executar dit offici, hajen poder sufficient y bastant de vós, senyor, per acte de la present cort, per a provehir que sien fetes execucions contra los recusants e no volents pagar e a lur offici no voler obtemperar, enaxí que lo que per aquells serà provehit e manat sia executat per qualsevol porter o porters, o commissaris. E si mester serà haver y tenir auxili del dit loctinent general o portantveus de general governador del dit regne de València y de altres officials del dit regne los sia donat, als quals no puixa ésser contradit, sots grans penes.

Maius vic.

Item, que los dits clavaris sien tenguts de donar compte y rahó del que rebran y pagaran, lo qual donen als oydors de comptes elets per los dits tres braços, los quals dits comptadors tinguen poder de exigir dits comptes e compel·lir dits clavaris de haver-los de donar e de absoldre y diffinir aquells.

Los quals dits comptadors són los següents: per lo braç ecclesiàstich micer Joan de Gays, vicari general, mossèn Pere Pastrana, abbat de Sent Bernat. E per lo braç militar don Loís de Vilarasa, en Eximén Pérez Almúnia, don Joan Vallterra, en Loís Carbonell olim Ausiàs del Bosch.

E per lo braç real, Miquel Hierònym Garcia, Berthomeu Martí, Hierònym Castelló, Miquel Loís Garcia, Francisco Cereso, Gaspar Cereso, Gaspar Ros, Loís Navarro, Nofre Çapena, Gaspar Sent Pere, Jaume Benet Eximeno, Miquel Joan Guerau, Melchior Bort, Miquel Falcona, Luch Joan Riudaura, Francesch Abril, Thomàs Assió, Ferrando Ranavales, Melchior Sentoll e Jaume Bonavida.

Maius vic.

Item, senyor, que algú dels oficials de la present cort, ço és, tractadors, examinadors de greuges, tatchadors, clavaris e comptadors, e altres, encara que tinguen dos officis o més, no puxen haver més de un salari.

Maius vic.

Item, senyor, que la quantitat que se ha de carregar a censal sobre lo general, si alguna se'n carregarà, sia repartida entre los treballants dels braços que tenen offici de la cort.

Maius vic.

Item, senyor, considerada la grandíssima destructió del dit regne y la pobrea dels habitants en aquell, a causa de les calamitats passades, vostra magestat tinga per bé que aquella quantitat que se haurà de pagar per tatcha, se haja de pagar per aquell temps que còmodament se puixa pagar, lo qual temps sia per temps de sis anys, comptadors del mes de jener de l'any XLI en avant, en lo qual feneix la darrera paga de les corts passades.

Maius vic.

Item, senyor, que en cars que's carregàs quantitat alguna sobre lo dit general, sia donat per vostra magestat e per la cort, ple e bastant poder als deputats del dit general, de fer dits carregaments, ab totes clàusules, incidents, dependents, annexes e connexes a aquelles en qualsevol manera tocants, axí com ab lo present acte de cort los dóna.

Maius vic.

Item, senyor, que durant lo temps que se ha de pagar lo servey offert a vostra magestat en les presents corts, no puxen ésser demanat per vostra magestat altre servey o serveys als regnícols del dit regne.

Maius vic.

Item, senyor, la dita oferta fan en esta forma, ço és que totes les sobredites coses e sengles de aquelles, en aquella contengudes, sien inviolablement observades a la letra, sens subintel·lecte algú, planament e a sa enteniment, sens interpretació ni glosa alguna. Y si interpretació alguna se hagués de fer, facen e hajen de fer aquella de paraula dos dels oficials reals de vostra magestat e dos dels ecclesiàstichs e dos dels militars e dos de les ciutats e viles reals, eligidors per los tatchadors. E no podent-se concertar, sien elegits aquelles persones, e les persones que s'han de elegir sien dels tatchadors.

Maius vic.

Item, senyor, supplicam a vostra magestat que los greuges que són estats posats en les presents corts se remeten a determenar per a la ciutat de València per los jutges y provisors de greuges, los quals dits greuges apposats se hajan a declarar dins sis mesos, comptadors passats quinze dies, après que lo il·lustríssimo duch don Ferrando de Aragó, loctinent general de vostra magestat en dit regne, serà tornat a la ciutat de València. E que los dits jutges e provisors de greuges hajan de jurar en poder del loctinent general de ajustar-se huna vegada cada dia en la confraria de Sanct Jaume, per a examinar, provehir y declarar en la hora e hores que·s concordaran, en les quals los qui·s trobaran presents, puix hi haja dels officials nomenats per jutges per vostra magestat dels tres braços, puixen e tinguen poder de provehir e declarar los dits greuges, no obstant la absència dels altres.

E lo que per aquells serà declarat, sia haüt e tinga execució necessària, e que vostra magestat e qualsevol dels seus officials a qui·s pertanga a sola ostensió de la tal sentència hajan a donar letres executòries. E si fos declarat per los dits provisors de greuges en les presents corts, donant-los vostra magestat e la cort tot aquell poder que en semblant cars és acostumat donar. E si durant lo dit temps dels dits sis mesos no·s declaràs en los dits greuge o greuges, o en algú de aquells, sien salvos los drets a la part en lo greuge del qual no serà declarat per a les altres corts.

Maius vic.

Item, senyor, que la tercera part de les dites cent mília liures del dit servey haja de servir e ésser convertida en satisfes als agreujats qui seran naturals del dit regne, que vostra magestat havia donats per líquits, e dóna vostra magestat per deutes líquits ab lo present acte de cort los albarans de scrivà de ració e los deutes de les consignacions fetes per vostra magestat sobre la tresoreria general, de les quals constarà ab privilegi e altres legítimes cauteles e debitoris sobre la tresoria general. E lo residuum que restarà a pagar de tots los deutes y quantitats que per vostra magestat foren donats per líquits en les corts passades e provehits, se pagassen de la tercera part del servey fet en les dites corts, que foren axí matex declarats per los jutges de cort y examinadors de greuges de les dites corts passades, e lo que·s declararà per los jutges de greuges en les presents corts e les quantitats prestades e despeses fetes per rahó de la serra de Spadan e germania, ab certificatòria de aquella persona o persones, a qui per vostra magestat és estat o serà comès.

E axí mateix dóna per líquits los quatorze mília ducats que per la generalitat de la dita ciutat y regne de València foren prestats a vostra magestat, per la reducció de la serra d'Espadan, e axí mateix dóna per deute líquit les mil liures, de les quals vostra magestat ab sa real provisió féu gràcia e mercè a dona Maria Magdalena Claramunt y de Tolzà. E axí mateix aquells dos mília y trecents ducats, que per vostra magestat són estats promesos per a subvenció del rescat de les viles de Castelló e Vila-real, donant poder e facultat al dit loctinent general de vostra magestat en lo dit regne, faça dita repartició segons és acostumat, conforme als capítols de la present oferta, repartint en los sobredits la dita tercera part del dit servey, cobradors en les darreres pagues de la dita tatcha.

Maius vic.

Item, senyor, que de la dita tercera part del servey se haja e prenga ante omnia precipuos sis mília ducats, dels quatorze mília ducats que per vostra magestat són deguts al general del dit regne, e donats per deute líquit encara que al dit general no tocàs per sa part tanta porció com los dits sis mília ducats, per lo que ha de haver de dita tercera part del dit servey, e aquells sien donats a les persones eletes per los tres braços, per a posar en assento y execució la solució dels quatrecentos ducats en cascun any, y de modo, forma y manera com aquells se han de pagar per subvenir a les necessitats del sanct offici de la inquisició, e pagar alguna part dels salaris dels ministres de aquell, segons és estat offert per los dits tres braços a vostra magestat.

Maius vic.

Item, senyor, que vostra magestat, a major cautela dóna ple e bastant poder a les dites persones eletes per los dits tres braços, per a que aquells ensemps ab los deputats del dit general e micer Francesch Joan Benavent, doctor e assessor del dit general e don Baltasar Mascó, síndich de aquell, assenten e posen en execució, essent en la ciutat de València lo modo e forma de la solució dels dits quatrecentos ducats.

Donant-los axí mateix poder, que si per la tardança de la execució e cobrança dels dits sis mília ducats, se havia de pagar alguna quantitat per alguns anys, per rahó dels dits quatrecentos ducats, puixen provehir aquella ésser pagada de pecúnies del dit general, ab què no sia per via de carregament de censal o censals, fahedors sobre aquell, ni per altra via, ab tots los incidents, dependents y coses necessàries per a dit efecte, e que tot lo que serà provehit per les dites persones, tinga tanta força e valor com si fos fet en les presents corts, les quals són les persones següents: ço és per lo braç ecclesiàstich lo reverendíssimo mestre de Muntesa, micer Joan de Gays, don Hierònym Ribelles, frare Pere Ransich, don Francisco de Pròxida, mossèn Pere Pastrana.

E per lo braç militar, don Gaspar Centelles, en Francesch Joan Pertusa, don Manuel Lançol, mossèn Alonso March, don Pedro Joan, en Loís Vidal, olim Ciffre.

E per lo braç real Honorat Benet Vidal, en Joan Garcia, en Thomàs Assió, en Francesch Abril, en Miquel Pujalt, en Miquel Feliu.

Maius vic.

Item, senyor, perquè lo dit servey ab més promptitut se puixa fer y efectuar, lo qual no-s pot efectuar sinó vistes primerament les forces e facultats del dit general del dit regne. E per ço, com sia necessari que la examinació sia feta en la ciutat de València, suppliquen dits tres braços per vostra magestat sien prorogades les presents corts per a la ciutat de València, e en lo capítol de la sglésia major de aquella, e duren fins dits carregaments e tatcha sia feta y executada, e per lo temps que dits greuges se han de examinar per a les dites coses tant solament, e no per a altres.

Maius vic.

Item, senyor, que los actes de cort fets e acordats ab vostra magestat, concernents la administració dels drets del dit general, sien incontinenti liurats a aquells; los quals tinguen tanta força e valor y execució com si fossen estats publicats en la vostra ciutat de València.

Maius vic.

Item, senyor, supliquen que la present oferta e totes e sengles cartes fahents per aquella e per tota la dita cort e per cascú dels dits tres braços, ecclesiàstich, militar y real e singulars de aquells e del general sien liurades auctèntiques e sagellades e plumbades, franques de dret de sagell y de tot altre dret y despesa.

Plau a sa magestat atorgar lo sagell franch y que los treballs, salaris y scriptures del protonotari y altres scrivans se paguen moderadament, o per via de concòrdia ab ells fahedora, segons que en les altres corts és acostumat.

Maius vic.

Item, senyor, que sia feta per vostra magestat absolució general, si e segons en semblants offerres e corts se acostuma de fer.

Maius vic.

La magestat real, acceptant la present oferta e coses en aquella contengudes, regracia molt aquella a la dita cort, e vol e declara de voluntat de la dita cort e dels tres braços de aquella, que per fer los actes que de present se fan e són estats fets, no·s puixa dir la present cort ésser finida e finada, com aquella vulla lo senyor rey reste e estiga en sa força e valor en respecte del regne de València e que sia continuada fins que los carregaments de censals sien fets sobre lo general, si alguns se faran e fins que la tatcha, que s'ha de fer per tot lo regne, sia ab tot efecte feta y executada, exigida y pagada. E assigna per a continuar la dita cort dins lo capítol de la Seu de València, per al quinzèn dia del mes de febrer primer vinent de l'any M.D.XXXVIII, e per al temps donat per a la examinació dels greuges, e de allí avant consecutivament per sos dies, fins les coses de la present oferta sien ab tot efecte complides.

Maius vic.

Absolució general.

Ab la present absolvem e remetem, a qualsevol braços, universitats e qualsevol singulars del dit regne de València totes penes civils e criminals, qualsevol crims que sien estats comesos tro al jorn de huy. De la present, emperò, remissió general exceptam tant solament crims de heretgia e de lesa magestat y sodomia, falsadors de moneda, e de bares traïdors e de mort acordada e de nafres e coltellades donades per diners e de falsos notaris, y de aquells que fan fer e usen scientment de les cartes, testaments e falses scriptures e ladres, trencadors de camins y de qualsevol pau y treua.

Maius vic.

E perquè sa magestat vol y entèn fer tot lo que bonament pot provehir, en utilitat dels regnicols del dit regne, repòs dels habitants en aquell, per ço diu que li plau que sia sobreseyt fins les primeres corts en qualsevol procés que se haja de fer e sia fins a huy principiat, si algú principiat serà per qualsevol crims contra los novament convertits, sobre los crims y delictes de la serra de Spadan y de Bèrnia, encara que per no haver obehit los manaments de sa magestat dins lo temps per aquell ordenat, prenguessen lo sanct baptisme o hisquessen fora lo regne.

Axí en respecte de les penes corporals com pecuniàries, puix los que pretenen que sa magestat o la règia cort de aquella los és obligat per haver fet convertir los moros a nostra sancta fe cathòlica e haver-los dits que hisquessen del dit regne o alias, sobre

dites causes sien contents sobreseure en qualsevol demanda que per les dites causes se puxen fer a ses magestats, fins les primeres corts.

Maius vic.

La cesàrea magestat, considerat que la convocació de les presents corts és estada general als regnes de Aragó, València y principat de Cathalunya, e en lo dia de huy acceptant sa magestat la oferta a aquella feta per los tres braços del regne de València, se dóna poder a les persones en dita oferta mencionades, les quals se han a transferir a la ciutat de València, per executar y dar compliment al servey que a sa magestat és fet ab la dita oferta. Per tant, de voluntat de la dita cort, per confirmar la convocació e congregació de la present cort general, vol e mana sa magestat que cascun dels tres braços del dit regne de València haja a elegir e lexe una persona, enaxí que sien tres persones o síndichs per los dits tres braços, per assistir als actes de cort que·s faran per lo dit regne de Aragó e principat de Cathalunya a la dita cort congregats tant solament, la assistència de les quals dites persones o síndichs dels dits tres braços del regne de València, produeixca y obre tots aquells effectes que produhiria y obraria la assistència y presència de tots los dits tres braços del dit regne, quant a l'efecte de la continuació de les corts generals, a sguart del dit regne de Aragó y principat de Cathalunya, ab aquesta emperò modificació y no en altra manera, que les dites tres persones leixades per los dits tres braços, no puxen fer acte algú de cort ni altre qualsevol ensemps ab o regne de Aragó e principat de Cathalunya o sens aquells.

E si lo contrari feyen, que tot lo que faran sia nul·le, mas que tan solament puxen assistir e fer presència en les dites corts generals y dissentir y contradir en qualsevol actes que en les dites corts generals se fessen hi·s volguessen fer en lesió y prejudí algú del dit regne de València, o de qualsevol dels dits tres braços de aquell, e ab salvetat encara expressa que per lo present acte no sia fet prejudí algú al dit regne de València ni a algú dels braços de aquell ni sia tret a ús ni conseqüència en lo sdevenidor.

Maius vic.

[Clàusules finals del document]